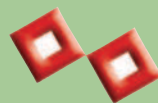

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

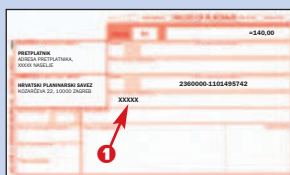
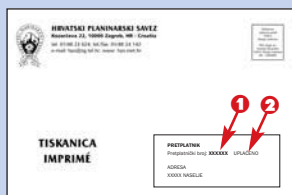
LISTOPAD
2007

10

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva** godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1. lipnja 1898.** Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom **»Naše planine«.**

PRETPLATA za 2007. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo **35 eura**). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznak o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u Hrvatskom planinarskom savezu (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za primanje časopisa, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranima na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. Svi se primljeni materijali na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na DVD-u, CD-u ili disketi, ali ne unutar Wordovih dokumenata!). Detaljnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

WEB-STRANICA ČASOPISA: www.plsavez.hr/hps/HP

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

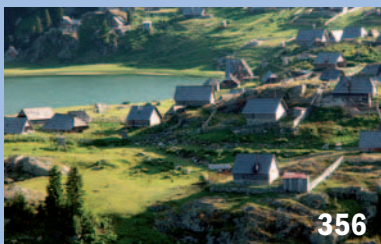

330 i 348

80 godina zavižanskog doma

338

Iz Raduča na Vaganski vrh

350

 Akcija HGSS-a s gledišta
 unesrećenoga

356

 Po Bosni i Hercegovini –
 tragom jednog Španjolca

 TEMA BROJA
80 godina zavižanskog doma
SADRŽAJ
80 godina zavižanskog doma330

Alan Čaplar

Iz Raduča na Vaganski vrh338

Branko Tesla

Rajinački tetrijebi343

Damir Martinovski

Uspomena na Sniježnicu – konavosku ljepoticu346

Tomislav Juzbašić

Živjeti na Zavižanu348

fotografije: Ante Vukušić

Korak350

Darko Grundler

Po Bosni i Hercegovini – tragom jednog Španjolca ..356

Branko Meštrić

Pisma čitatelja358
In memoriam: Joško Božić (1975. – 2007.)361
Planinarske kuće.....362
Vijesti364
Kalendar akcija368

 SLIKA NA NASLOVNICI
Okić u Samoborkom gorju
 foto: Miroslav Nessek

80 godina zavižanskog doma

Alan Čaplar, Zagreb

Na Veliku Gospu, 15. kolovoza, navršilo se točno 80 godina od dana kada je svečano otvorena Krajačeva kuća, preteča današnjega planinarskog doma »Zavižan« na sjevernom Velebitu. Zavižanski je dom generacijama planinara bio jedno od najomiljenijih mjesta na najljepšoj hrvatskoj planini, a to je i danas, kako zbog ljepote krajolika i pogodnog položaja s prekrasnim vidikom, tako i zbog duše koju su u njega udahnuili bezbrojni planinari i domaćini u domu. Široj je javnosti planinarski dom »Zavižan« poznatiji kao meteorološka postaja, najčešće s najnižom temperaturom i najvišim snijegom u Hrvatskoj. Ipak, zavižanski dom nije samo meteorološka postaja, već prije svega planinarski objekt s tradicijom dugom 80 godina, zanimljivom poviješću i nedvojbeno velikom ulogom za razvoj planinarstva na Velebitu uopće.

Rezultat je to, nema sumnje, brige i truda koji su u godinama između dva svjetska rata u njega ulagali članovi Hrvatskoga planinarskog društva (HPD), u razdoblju do Domovinskog rata članovi PSH-a, a danas HPS-a, te domaćini, koji već više od 50 godina neprekidno žive i rade u zavižanskom domu.

Krajačevo djelo

Zavižanski dom sagrađen je na poticaj dr. Ivana Krajača, koji je bio predsjednik HPD-a od 1921. do 1925. godine. Krajač je bio po zanimanju odvjetnik, ali je bio više sklon geopolitici i financijskoj struci, a 1925. je postao ministar trgovine i industrije. Zahvaljujući iznimnim organizatorskim sposobnostima, tijekom svoga predsjedničkog mandata temeljito je reorganizirao HPD po programu što ga je objavio još 1914. Krajač je općenito vrlo zaslužan za poče-

Fotografija Krajačeve kuće iz »Vodiča po Velebitu« Josipa Poljaka (1929.)

tak planinarstva na Velebitu. Istraživao je naj-nepristupačnije velebitske kukove, prvi je zalazio u špilje i jame te pisao o njima, a kao ministar jugoslavenske vlade iskoristio je svoj položaj da se izgradi dom na Zavižanu (1926. – 1927.), tiska reprezentativni »Vodič po Velebitu« Josipa Poljaka (1929.) te sagradi Premužićeva staza (1930. – 1933.). Posebno se zalagao za izgradnju planinarskih kuća, pa je zahvaljujući njemu do 1930. na Velebitu već bilo nekoliko planinarskih kuća.

Mjesto za budući zavižanski dom na južnoj padini vrha Vučjaka (1645 m) odabrao je sam Ivan Krajač već 1922. To je i zabilježeno u »Hrvatskom planinaru« iste godine (str. 48). Bilo je vrlo hrabro pokrenuti izgradnju kuće na Velebitu, na vrlo velikoj nadmorskoj visini – od 1594 metra (i danas je to najviše smješten planinarski dom u Hrvatskoj!), tim više što su vremenski uvjeti na Velebitu tijekom većeg dijela godine vrlo nepovoljni. Pristup Velebitu bio je tada bitno teži jer nisu postojale prometnice i teže je bilo sagraditi kuću navrh Velebita nego što bi to bilo danas, no treba podsjetiti i na to da su tada na Velebitu u ljetnim mjesecima bile stotine stočarskih obitelji sa svojim blagom.

Gradnja Krajačeve kuće započela je 1926. godine. Kuća je dovršena i svečano otvorena 15. kolovoza 1927. (HP 1927, 88 i 107). Kako je kuća izgledala, prilično je precizno opisao Josip Poljak 1929. u »Vodiču po Velebitu«: »U središtu skupine na kosi zvanj Vučjak 1645 m, zvanj i Zavižanska kosa tik ispod samog vrha u visini oko 1580 m sazidana je god. 1927. planinarska kuća nazvana »Krajačeva kuća«. Predana je prometu dne 15. VIII. 1927. god. svečanim otvorenjem. Duga je 8 m, široka 6 m, od kamena zidana sa 18 ležaja, a za slučaj nužde može u njoj prenočiti 25 – 30 osoba, a s vremenom će se urediti ležaji i na tavanu za 20 osoba tako, da bi se za slučaj nužde moglo smjestiti u kuću oko 50 osoba. Ljeti je opskrbljena. Sastoji se od sobe i kuhinje, u sobi je peč, a u kuhinji štednjak. Kraj ulaza u kuhinju nalazi se betonirana cisterna sa filterom i sadržinom od 2000 L vode. Ključevi od kuće nalaze se u Zagrebu kod Središnjice 2 komada, na Oltarima kod Ane Samardžije 1 kom., kod župnika g. Ljubičića u Starigradu Senjskom 1 kom. i kod gostioničara Blaža Vukelića na Samardžiji nedaleko Krasna 1 kom.«

Mogućnosti zavižanskog doma do danas su se uvelike poboljšale i sada je to jedan od

Vidik s terase ispred doma prema Hajdučkim i Rožanskim kukovima – mjesto za dom odabrao je sam Krajač

rijetkih stalno otvorenih planinarskih domova. Jedino što se nije mnogo promijenilo jest vidik koji se od njega pruža. Osim što je Zavižanskom kotlinom 1962. prošla cesta i što su nekađašnji velebitski stočari zauvijek nestali, vidik je ostao jednak kakav je bio i prije 80 godina. Josip Poljak je 1929. upravo idilično opisao zavižanski vidik, riječima koje jednostavno mame na posjet tako »čarobnom« mjestu: »Kuća je tako zgodno smještena, da od nje imamo izvanredan razgled na sve strane. Tako prema z. je osobit pogled na more i otoke Krk, Rab, Golić, Prvić i Zec, pa na obalu od Senja do Novoga. Osobito u večer je taj pogled čaroban, kada se spusti duboki mrak, pa nam zasvijetli stotinu svjetiljaka po raznim mjestima otoka, a bezbroj svičarica po pučini morskoj uvećava čarobnost slike. Prema s. je dalekosežan pogled preko Markova Kuka na Senjsko Bilo i j. vrhove Velike Kapele, pa dalje na Viševicu, Bitoraj, Risnjak, Obruč, Kranjski Snježnik, vrhunce Gor. Kotara i na Klek, a kao u magli daleko u pozadini pokazuju se konture Samoborsko-Žumberačkog gorja i Medvednice. Prema j. otvara nam se divna panorama na skupinu vrhova Gornjeg i Velikog Zavižana, Zavižanskog Piv-

čevca, Velikog i Malog Rajinca, na kamenite i divlje glavice Gornjih (Hajdučkih) i Donjih (Rožanskih) Kukova, između kojih se ustrmila veličanstvena trupina Velikog Kozjaka. Između Hajdučkih Kukova i Rajinca, dakle u pravcu Loma, vidi se cijeli Južni Velebit od Visočice pa sve preko Vaganskog Vrh, Sv. Brda do Crnopca.«

Dvije godine nakon početka gradnje zavižanskog doma, 1928. godine, HPD je uz potporu Oblasnog odbora Zagrebačke oblasti započeo i izgradnju Rossijevog skloništa (1580 m) u Rožanskim kukovima. Gradnja skloništa završena je u ljeto iduće godine (HP 1929, 289), a svečano je otvoreno 15. kolovoza 1930. (HP 1930, 295), na treću obljetnicu otvorenja Krajačeve kuće.

No, Krajač se nije zaustavio na izgradnji planinarskih kuća i potpori izdavanju Poljakovog vodiča. Osigurao je sredstva i pokrenuo izgradnju uzdužne velebitske turističke staze, koju je majstorski trasirao i izgradio šumarski inženjer Ante Premužić. Gradnja je trajala četiri godine (1930. – 1933.) i na njoj su siromašni Podgorci za vrijeme gladi zarađivali kruh kojim su spašavali svoje obitelji. Krajačeva je

Cvjetne livade, stjenoviti vrhovi, prostrane šume, obližnji Botanički vrt, Premužićeva staza, daleki vidici i još mnogo toga, ali svakako i toplina zavižanskog doma, koji postoji eto već 80 godina, čine Zavižan jednim od onih mjesta na koja se vrijedi uvijek iznova vraćati

zasluga i odredba po kojoj su 1928. Bijele stijene, Plitvice, Paklenica i Štirovača postali naši prvi nacionalni parkovi. Nažalost, ta se odredba nije obnavljala svake godine pa su tek poslije njegove smrti Paklenica i Plitvice ponovno proglašene nacionalnim parkovima, a Bijele stijene strogim prirodnim rezervatom.

Godine 1938. Krajačeva kuća je bila produžena prigradnjom od 4 metra i izgrađena je terasa (HP 1938, 59; 1939, 250), no već za vrijeme Drugoga svjetskog rata kuća je propala. Nesretna sudbina zadesila je krajem rata i samoga Ivana Krajača. Za vrijeme NDH on je obnašao prilično visoke funkcije (između ostalog, bio je postavljen za vladinog povjerenika u novoosnovanom Hrvatskom planinarskom savezu NDH), no 1945. nestao je negdje na križnom putu.

Odmah nakon obnove – meteorološka postaja

Nakon Drugog svjetskog rata Planinarski savez Hrvatske započeo je uz pomoć planinara iz Senja graditi novi dom na temeljima Krajačeve kuće.

Gradnja je započela 1951., a dom je otvoren dvije godine poslije, 27. srpnja 1953. (NP 1952, 44; 1953, 291). Međutim, umjesto Krajačevim imenom, kao prije rata, dom je nazvan »Žeželjevim domom« po komandantu Garde JNA generalu Milanu Žeželju. Taj se naziv među planinarima nije posebno udomaćio već su ga naraštaji poslijeratnih planinara zvali jednostavno »Dom na Zavižanu«, premda se on zapravo ne nalazi na padinama Zavižana, nego na padini vrha Vučjaka (1645 m).

Istodobno s obnovom doma, Hidrometeorološki zavod NR Hrvatske, na poticaj rukovoditelja klimatološko-meteorološkog sektora ing. Božidara Kirigina, pokrenuo je početkom 1950-ih godina osnivanje planinskih meteoroloških postaja. Budući da je Kirigin ujedno bio i plani-

nar, založio se da se novi zavižanski planinarski dom od početka iskoristi i za meteorološke potrebe, tj. da se budućem domaru povjere i zadaće klimatološkog motritelja. Na taj bi način, sretnim spojem okolnosti, meteorološkoj službi već 1953. bilo omogućeno prikupljanje podataka na Velebitu, a planinarima osiguran stalni domar u zavižanskom domu.

Pretečom meteoroloških motrenja na lokaciji sadašnje meteorološke postaje može se smatrati mjerenje oborina pomoću totalizatora koji je bio postavljen 4. kolovoza 1952., još prije dovršenja doma. Kada je dom dovršen, Planinarski savez Hrvatske, zajedno s meteorološkom središnjicom u Zagrebu, počeo je tražiti osobu koja bi obavljala dužnosti domara i meteorološkog motritelja. Tu je ponudu prihvatio Nikola Miškulin iz Velikih Brisnica. Službeni datum početka motrenja na Zavižanu s profesionalnim motriteljem jest 1. listopada 1953. (dakle samo 65 dana nakon otvorenja obnovljenog zavižanskog doma).

Božidar Kirigin imao je i zanimljivu planinarsku karijeru. Kao mladić bio je član Omladinske sekcije »Mosora« u Splitu (oko 1936.),

Božidar Kirigin – osnivač meteorološke postaje

Zavižanske zime traju izuzetno dugo

Planinarske sekcije FD »Dinamo« u Zagrebu 1947. i PD-a »Zagreb« od osnutka. U Splitu se kao đak Umberta Giromette bavio pošumljavanjem i održavanjem Lugarnice na Mosoru, a po dolasku u Zagreb mnogo se bavio skijanjem. Poginuo je u prometnoj nesreći 22. kolovoza 1977., putujući u Njemačku na međunarodni sastanak o alpskoj meteorologiji (NP 1977, 230; 1978, 165; Poje, D.: Božidar Kirigin, u knjizi »Zavižan između snijega, vjetra i sunca«, Zagreb 2002, str. 714). Ove se godine, dakle, navršila i tužna obljetnica smrti osobe koja je najzaslužnija za uspostavu zavižanske meteorološke postaje. On sam ovako je zabilježio uspomenu na početak meteoroloških mjerenja na Zavižanu: »Izgradnjom planinarskog doma na južnom obronku vrha Vučjak (1645 m) na visini od 1594 m, a u suradnji s Planinarskim savezom Hrvatske i planinarskim društvom u Senju pružila se 1953. godine mogućnost uspostavljanja najviše meteorološke stanice u Hrvatskoj. Premda je za uspostavljanje ove klimatološke stanice bilo mnogo nepredviđenih poteškoća, koje su bile prebrođene, stanica Zavižan počela je s redovitim mjerenjima i motrenjima 1. listopada 1953. godine i radi neprekidno od tada.« (Kirigin, 1973.)

Zavižanski dom bio je u početku obična meteorološka postaja, s tri motrenja dnevno za klimatološke potrebe, ali je neprestano opreman novim uređajima, pa je poslije postao tzv.

glavnom planinskom meteorološkom postajom. Obilježavajući polustoljetno djelovanje zavižanske meteorološke postaje, Hrvatsko meteorološko društvo i Državni hidrometeorološki zavod pripremili su 2003. zanimljivu meteorološku monografiju »Zavižan između snijega, vjetra i sunca«, koja svestrano predstavlja stručne rezultate dobivene iz vremenskih podataka prikupljenih u 50 godina rada postaje na Zavižanu te život i rad meteoroloških motritelja, ujedno i planinarskih domara, a izdana je i prigodna poštanska marka.

Zavižanski domari

Prvih dvanaest godina o domu se brinuo i planinare je ugošćivao Nikola Miškulin iz Velikih Brisnica. Uvjeti rada i življenja bili su vrlo teški i on je podnio najveći teret u prvim godinama postojanja planinarskog doma, mjesečima živeći odvojen od svoje obitelji. Kada se 1962. poskliznuo i teško ozlijedio silazeći preko

Tri generacije Vukušića: Drago, Ante i Božo (na vratima)

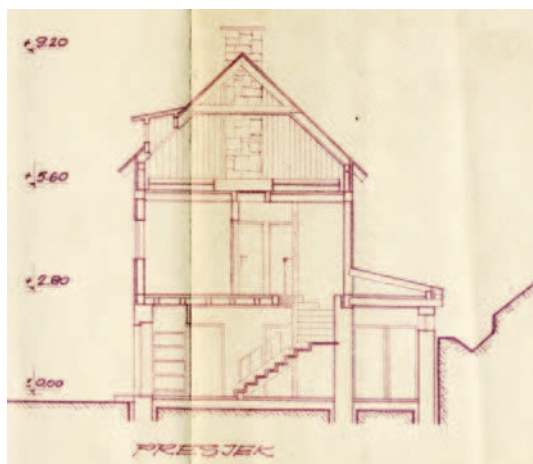
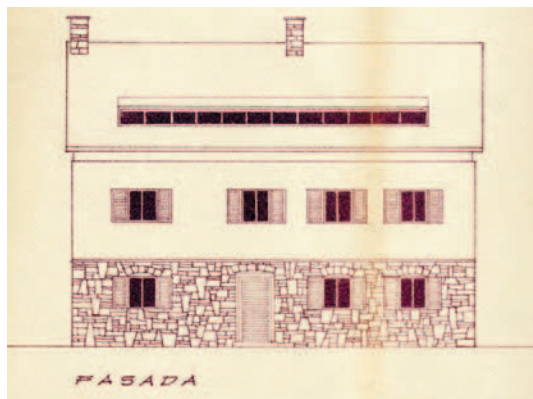
Jezera u Krasno, poslove domara preuzeo je Dražen Vukušić, planinarima poznatiji pod imenom Drago. On je došao na Zavižan 17. travnja 1962. i ostao vjeran Zavižanu punih 35 godina. Ljubaznost i dobrotu Drage Vukušića pamte generacije posjetitelja Zavižana i nema sumnje da su on, njegova djeca i unuci iznimno zaslužni za popularnost Zavižana i zavižanskog doma, jer se i danas u tom domu svatko osjeća kao dobrodošao gost. Osim za funkcioniranje doma i rad meteorološke postaje, on je zaslužan za održavanje Premužićeve staze i pronalazak hrvatske sibireje iznad Babrovače, a speleobiolozi su njegovim imenom nazvali jednog špiljskoga kornjaša – *Astagobius angustatus vukusici*. Umro je prošle godine, no sjećanje na njega živjet će još dugo među planinarima, koji su ga neizmjereno poštovali i voljeli.

Drugi naraštaj Vukušića kao planinarskih domara i vremenskih motritelja na Zavižanu čine Draženova djeca: sin Ante (dosad 34 godine motrenja), sin Drago (12 godina), sin Luka (8 godina) i kći Štefaniya (3 godine), a treći naraštaj čine Antini sinovi Božo i Ivan. Bez obitelji Vukušić planinarski dom »Zavižan« danas gotovo da i nije moguće zamisliti, a mnogi u dom dolaze čak bez namjere da se planinarski uspnu na neki od okolnih vrhova, već samo kako bi se upoznali ili susreli s Vukušićima, »najvišom obitelji u Hrvatskoj«.

Civilizacija dolazi na Velebit

U početku je opskrba planinarskog doma »Zavižan« bila prilično mukotrpan zadatak. Tek je 1958. počela izgradnja ceste od Oltara prema Zavižanu, a 1962. cesta je stigla do sadašnjeg odvojka za planinarski dom na livadi Ripištu (kod kapelice sv. Ante). Dvije godine poslije izgrađen je odvojak kojim se stiže na stotinjak metara ispred doma. Iako cesta danas omogućava vrlo lagan prilaz sve do samoga doma, treba podsjetiti da je ona veći dio godine neprohodna jer snježnih zapuha na njoj ima od kasne jeseni do sredine svibnja, pa i dulje.

Godine 1963. meteorološki krug pomaknut je za 6 metara radi produženja doma. Radovi na dogradnji završeni su 1966. Bio je to tek početak proširenja i radova koji traju sve do danas. Naime, 1966. sazrela je zamisao o širem

Jedno od mogućih rješenja uređenja doma 60-ih godina 20. stoljeća (neostvareno)

planinarskom »otvaranju« Velebita, odnosno uređenju Velebitskog planinarskog puta (VPP). Zavižan se tu nametnuo kao glavna polazna točka puta. PSH preuzeo je upravljanje domom od PD-a »Zavižan« iz Senja i započeo pripreme za uređenje doma radi kvalitetnog rješavanja građevinskih problema (prodiranja vode kroz zidove za vrijeme kiše po buri, uređenja sanitarnog čvora, preseljenja meteoroloških sadržaja na kat, tako da planinarima ostane cjelokupno prizemlje) te namještanje doma odgovarajućim namještajem. Projekt obnove izradio je dipl. ing. Nenad Paulić, a radove je vodio tadašnji tajnik PSH Velimir Vinterštajger. Jedino poduzeće koje je pristalo u velebitskim uvjetima izvoditi radove bilo je »Graditelj« iz Samobora, prvenstveno zahvaljujući planinarskim vezama, posebno člana Gospodarske komisije

Otvorenje Velebitskog planinarskog puta PP-a 1969. godine – govori Božidar Škerl

Nikola Aleksić, dugogodišnji tajnik HPS-a

HPS-a Mire Ivaniševića. Radovi su započeli 1967., a dovršeni su tek 1968., uz velike financijske teškoće i neprilike s izvođačem, koje su se odrazile i na kvalitetu radova.

Sve do 1968. prostorije doma osvijetljavale su petrolejke. Tada je dopremljen prvi agregat za punjenje akumulatora radiopostaje, koji je ujedno omogućio i prvu električnu rasvjetu u domu. Godine 1982. izgrađena je trafostanica i s velebitske Plješivice doveden je visokonaponski vod. Tako je Zavižan dobio redovnu opskrbu električnom strujom, a agregat se i dalje koristi kao pričuva, kad nestane struje. Sljede-

ćih godina dom dobiva, prvo privremenu, a zatim i stalnu telefonsku vezu.

Na početku svake sezone i po njenom završetku na domu su bili potrebni dodatni zahvati, od redovitog održavanja i sitnih popravaka do povremenih opsežnih radova. Opseg radova najviše je ovisio o financijskim mogućnostima Planinarskog saveza i umješnosti dužnosnika da iznađu novac i materijal za izgradnju, a radovi su se većinom obavljali dobrovoljno i u njih su se uključivali, uz članove Gospodarske komisije HPS-a, dužnosnici HPS-a i planinari koji su dio svog odmora provodili radeći u domu. Najopsežniji takvi radovi obavljeni su u ljeto 1991., kad je sredstvima koja su osigurana zalaganjem predsjednika HPS-a prof. dr. Marijana Hanžekovića preuređen skladišni prostor i dograđen sanitarni čvor.

Prije 15 godina, 3. siječnja 1992., zavižanski je dom zamalo bio ponovno uništen. U ranim poslijepodnevnim satima zrakoplovi JNA raketirali su planinarski dom i obližnji poštanski relej na velebitskoj Plješivici, ali su, srećom, promašili dom. Na velebitskoj Plješivici tada je ubijen Mario Pavlić, djelatnik HPT-a. Domar Ante Vukušić bio je za vrijeme napada u domu. To strašno iskustvo nadušak je opisao u nadahnutom članku »Htjeli su ubiti Vilu Velebita« (»Sedamnaest godina na Velebitu«, HP 5-6, 1992, str. 99 – 100).

Nakon završetka Domovinskog rata i ponovnog povećanja broja posjetitelja, na domu se nastavljaju radovi na poboljšanju standarda smještaja posjetitelja i domara. Tako su u razdoblju od 1997. do 2003. preuređeni podovi, zidne i stropne obloge u blagovaonici, velikoj skupnoj sobi i svim sobama na katu, izgrađene nova vodohvatnica (stara je stradala od udara groma) i septička jama, promijenjeni su prozori na domu i postavljeni novi stolovi u blagovaonicama. I te su radove izveli planinari dobrovoljci.

Ljubav koja nema cijene

Brojni su planinari uložili stotine radnih sati u zavižanski dom, a posebno je vrijedan bio pokojni Nikola Aleksić, dugogodišnji tajnik i dopredsjednik HPS-a, zajedno sa svojim suradnicima. Aleksić je cijeli svoj život posvetio pla-

ninarskoj organizaciji, a višedesetljetna skrb o domu »Zavižan« tek je jedna od njegovih zasluga za hrvatsko planinarstvo. Osim njega, svoje su vikende i godišnje odmore gradeći, zidajući i uređujući zavižanski dom nerijetko provodili Aleksićeva supruga Biserka, Franjo Znika, Antun Kralj, Franjo Jerman, Milovan Dlouhy, Milan Ivić, Boro i Ivan Černy, Franjo Novosel, Dražen Lovreček, Vladimir Novak, Luka Adamović, Darko Domišljanović i brojni drugi. I danas, kada nešto treba napraviti na Zavižanu, na dom dolaze raditi najviši dužnosnici HPS-a. Kronologija svih radova sastavni je dio godišnjeg izvješća o radu HPS-a, koje se redovito objavljuje početkom svake godine u »Hrvatskom planinaru«.

Danas zavižanski dom raspolaže blagovaonicom s 40 mjesta, kuhinjom te spavaonicama s 28 kreveta u prizemlju i na prvom katu. Na

katu je i stan domara i meteorološkog motritelja, u kojem je jedna prostorija uređena isključivo za meteorološke potrebe.

Šire područje Zavižana, zajedno s Rožanskim i Hajdučkim kukovima, jedno je od najljepših planinskih područja u Hrvatskoj. Zbog toga je to područje 1999. zaštićeno kao nacionalni park, a Rožanski i Hajdučki kukovi već su otprije zaštićeni kao strogi prirodni rezervat. Na Zavižan danas dolazi sve više posjetitelja, jer se glas o ljepoti sjevernog Velebita nadaleko proširio. Danas u Hrvatskoj više nema čovjeka koji nije čuo za Zavižan. Cvjetne livade, stjenoviti vrhovi, prostrane šume, obližnji Botanički vrt, Premužićeva staza, daleki vidici i još mnogo toga, ali svakako i toplina zavižanskog doma, koji postoji eto već 80 godina, čine Zavižan jednim od onih mjesta na koja se vrijedi uvijek iznova vraćati.

TOMISLAV MARKOVIĆ

Iz Raduča na Vaganski vrh

Branko Tesla, Zagreb

Boraveći u Lici u jesen 2006. da bih kao domaćin dočekao riječke planinare iz PD »Duga« i proveo ih barem dijelom još i sada neuređene staze koju je više puta pohodio Nikola Tesla u vrijeme posjeta Raduču (HP 7-8, 2006), ugodno sam se iznenadio ugledavši na starom mjestu novi, tek postavljeni putokaz, koji označava da je planinarski put iz Raduča prema Vaganskom vrhu, Svetom brdu i Velikoj Paklenici očišćen i uređen. To je najkraći put do najvišeg vrha Velebita. Ne samo što je najkraći, već je i najlakši jer počinje s najveće nadmorske visine, jer na njemu nema dugih strmina i nije izložen sunčanoj žegi kao planinarski prilazi s primorske strane kojima smo se koristili posljednjih desetak i više godina.

Već sam nekoliko godina znao da je Šumarija uredila šumsku cestu do Bunovca te da tamo u velikom broju automobilima dolaze Nijemci i Česi, ali ovo je sada bila značajnija novost – da se ovuda može i na Vaganski vrh. Sa mnom je bio Vladimir Lakuš, kolega iz HPD »Željezničar« iz Zagreba, koji uživa u otkrivanju novih prilaza i novih vidika. Vidjevši putokaz koji je postavila uprava NP »Paklenica«, oduševljeno je upitao: »Kada ćemo ići?« Poznajući čudi Velebita kao svatko tko se u njemu rodio, odgovorio sam: »Čim vremenske prilike budu dobre!« Od tada smo stalno bili u iščekivanju.

Za vikend 16. i 17. lipnja održavao se susret planinara željezničara Hrvatske i Slovenije na Baškim Oštarijama. Prvi je dan protekao u već tradicionalnim sportskim natjecanjima i druženjima, a drugi je dan bio predviđen za uspon na okolne vrhove po vlastitu izboru. Vrijeme je bilo lijepo i stabilno pa smo nas četvorica – Dominik Horvat, Vladimir Lakuš, Želimir Vinković i ja krenuli na Vaganski vrh tim »novim« putom.

Šumska cesta od Raduča do Bunovca

Polazište za uspon je selo Raduč na pola puta od Gospića do Gračaca, i to odvojak kod Kalinića bunara. Tu počinje šumska cesta duga 11 km koja vodi na Bunovac. Cesta je u vrlo dobrom stanju, nasuta i poravnata, tako da se njome, uz samo malo više opreza na jednom mjestu, može voziti bez teškoća. Kada se prođe Pogledalo – gdje se radi lijepih vidika zaustavlja i vozač i pješak – dolazi se na mjesto gdje se cesta razdvaja. Tu treba krenuti lijevo manje upotrebljavanom podzidanom cestom za Bunovac.

Izlazeći iz guste bukove šume našli smo se na rubu travnate doline eliptičnog oblika, obasjane plavičastim zrakama jutarnjega sunca. Dolina Bunovac duga je malo manje od 2 km, a sa svih je strana omeđena bukovom šumom. Dno joj se nalazi na visini od 1168 metara, a iznad nje se izdižu gotovo okomite stijene Malovana i Segestina. Žitelji Raduča, koji su tu imali definirane parcele za košnju trave, zvali su ga Bunavac i dijelili ga na Veliki i Mali Bunavac (Hrvati ga većinom zovu Bunjevac – op. ur.). Baš na početku grebena koji ga dijeli na ta dva dijela nalazi se putokaz i početak staze prema Malovanu, Vaganskom vrhu i Svetom brdu.

Ostavili smo automobil na maloj umjetnoj zaravni gdje je nekad bilo promatračko mjesto UNPROFOR-a. Šumska cesta produžava još nekoliko kilometara prema Štirovcu.

Markirana staza od tog mjesta vodi na drugu stranu Bunovca, gdje počinje uspon. Lijevo od staze je udolina Meki dolac s izvorom vode i ponorom. Ta je voda prema vjerovanju Radučana jedinstvena na svijetu. »Najedi se slanine koliko najviše možeš, zatim se napij vode sa tog vrelca i za sat i po vremena bit ćeš ponovno gladan.« Na žalost, izvor se sada još ne koristi pa bi ga trebalo što prije učiniti dostupnim jer

Autor Branko Tesla na Bunovcu – s uspomenama u srcu

je njegova hladna voda oduvijek bila okrjepa planinarima i svima koji su ovamo dolazili.

Uspón počinje na potpuno goloj, crvenkastoj zemlji. Strm je, ali ide hladovinom visokih bukava sastavom obronaka Malovana i Segestina, takozvanom ovčjom stazom. Ovuda su dalmatinski pastiri vjekovima svake godine krajem srpnja nakon kosidbe u Bunovcu i spremanja sijena u ograđene stogove spuštali svoja stada na Bunovac radi ispaše. Otuda su oni, odmah poslije Velike Gospe, pokretali ovce prema prijevoju Solila i dalje prema moru kako bi izbjegli nevrijeme u planini. Uzduž staze se prošle zime srušila jedna bukva, ali se pored nje, uz male poteškoće, može proći bez izlaska iz zone sigurnosti.

Iz visoke bukove šume put izlazi u područje klekovine bora. Najteži uspon je svladan i staza se dalje blago uspinje desnom stranom duboke škrape. Dobro je očišćena od klekovine. Iako je izložena suncu, njome se lako hoda jer na ovoj visini uvijek ima vjetrova koji ugodno rashlađuju.

Dolazimo do travnate Cesarove doline. Nju prelazimo po sredini. S obje strane staze postavljeno je nekoliko pari kolaca kao upozorenje da smo u opasnu području (mine) i da se ne smije skretati s dobro markirane staze. Na kraju doline zakrećemo lijevo, pored ostataka Za-

padnih malovanskih stanova i malo većim usponom uskoro dolazimo na prijevoj kod Malovanskog jezera – na uzdužnu stazu vršnim velebit-skim grebenom.

Tepisi majčine dušice

Zastao sam na tom mjestu odakle se lijevo ide prema nedalekim Istočnim malovanskim stanovima te dalje prema Sv. brdu i Ivinim vodi-cama. Koliko je ovdje nekada bilo života, koliko mojih prijatelja dalmatinskih pastira koji su se radovali mojemu dolasku i častili me kiselim mlijekom iz mješina! Sada smo tu samo nas četvorica i dva Ljubljčanina koji odoše na Sv. brdo. Gdje su sada one djevojke i mladići iz gospičke gimnazije, gdje su moji prijatelji koje sam ovamo dovodio? Nikoga nema! Čak ni Malovanskog jezera više nema! To je sada zelena dolinica obrasla gustom visokom travom. Za uspomenu mi ostaje samo davno napravljena slika koja prikazuje kako oko njega leži stado starih i napojenih volova.

Preda mnom je još nepristupačan, travnat vrh Malovana, udaljen samo 15 minuta laganog hoda. Prvi put sam na njemu bio u ljeto davne 1950. – sedam i pol godina nakon smrti Nikole Tesle. Sjećam se da sam tada bio neizmjer-no tužan jer tog velikog čovjeka više nema među

VLADO LAKUS

Na početku puta

živima i što mu se nije ispunila želja da i on dođe na svoj Olimp – na svoju planinu iz dječjih snova. Koliko je samo puta upitao je li itko bio na Malovanu! A ja sam sada tu! U takvom sam raspoloženju sjeo na travu i na komadiću papira napisao: »Dragi moj rođače, Nikola Tesla! Ja sam Branko, sin Nikice Radinog. Evo me na Malovanu! Ovdje pušu jaki vjetrovi. Dobro bi radila Tvoja vjetrenjača.« Bio sam čvrsto uvjeren da bi ovo Nikoli bila najdraža vijest iz rod-noga kraja. Čim sam došao do svoje radio stanice, tu sam simboličnu poruku otvoreno, Mor-seovom abecedom, emitirao nekoliko puta.

Malovan je, gledan s ličke strane, poput stošca, najprepoznatljiviji i najljepši vrh Velebita. On je i najbolji vidikovac na okolne vrhove, a osobito na Ličko polje i Ličko sredogorje. Trebalo bi što prije urediti prilaz na njega i uvrstiti ga među vrhove Hrvatske planinarske obilaznice.

Od Bunovca do uzdužne staze stiže se za sat i pol hoda. Mi sada krećemo desno i prolazimo iznad Cesarove doline pa vidimo velik dio prijedena puta. Hodamo gotovo po izohipsi, dobro uhodanom stazom. Tek je pred samim

Vaganskim vrhom uspon malo strmiji. Na stazi je postavljen putokaz prema vrhu Liburniji, najboljem vidikovcu na primorsku stranu. Do vrha Liburnije ima 20 minuta hoda.

Na Vaganskom vrhu – najvišem vrhu Velebita – vrijeme nam je idealno za uživanje pa ne ubrzavamo povratak, nego se divimo ljepoti planine i dalekih vidika.

Mnogo sam puta prošao Velebitom, uzduž i poprijeko, ali nikada na njemu nisam vidio toliko cvijeća kao sada. Svaki djelić zemlje između klekovine prekriven je raznobojnim cvijećem – osobito majčinom dušicom. Čitavi tepisi majčine dušice! Nismo ni pomislili da bismo je brali – neka se i drugi dive ljepoti boja i mirisa njenih cvjetova.

Po povratku na Bunovac još smo dugo razgledavali njegovu ljepotu i ljepotu prirode koja ga okružuje. Naša je poruka planinarima: posjetite Bunovac i iz njega krenite na vrh naše najljepše planine. Ako imate imalo kondicije, to će vam biti pravo zadovoljstvo. Pritom vodite računa o vremenskoj prognozi jer za lijep doživljaj planine i vrijeme mora biti lijepo. Osobito je važno da se ne udaljavate od markacija. Od Bunovca do Vaganskog vrha može se stići za tri sata, a za povratak su dovoljna dva i pol sata običnog hoda.

Preko Velebita prije pola stoljeća

Iz Raduča prema Bunovcu vodila je prije Domovinskog rata lijepa i dobro markirana planinarska staza. Slijedila je ovu istu šumsku cestu od Kalinića bunara do mjesta zvanog Popov Panj, do vododijelnice radučkog i medačkog Ljutika. Tu je napuštala cestu i išla lijevo, malo oštrijim usponom. Ponovno izlazeći na cestu presijecala je jedan od njenih najdužih zavoja. Staza je vodila cestom do Sijasetske drage, a onda Dragom sve do Bunovca. Ovdje se razvijala u tri pravca: desno prema Štirovcu, ravno prema Malovanu, a lijevi je krak vodio na jugoistočni dio Bunovca, odavde zavojima na prijevoj Solila i dalje do Čičine doline na uzdužnu stazu te prema moru preko Ivinih vodica.

Sada je ta staza do Bunovca zapuštena, a od Bunovca do Čičine doline i opasna. Ima planinara koji bi rado ostavili svoja vozila u ravnici i pješke išli na Velebit, a još je više onih

koji bi na početak staze došli javnim prijevozom ili kao veće društvo vlastitim autobusom. Zbog toga bi trebalo što prije markirati tu staru stazu, koja je najkraća i najlakša od svih planinarskih staza što vode na Vaganski vrh.

Jednom sam po njoj bez ikakvih poteškoća otišao na Malovan obuven u obične sandale, i to kožnih potplata, što je najlošija kvaliteta obuće za takvu prigodu. Prijatelji iz djetinjstva zatekli su me u rodnom selu i rekli: »Ovo nam je životna prilika da nas odvedeš gore.« Morao sam ih odvesti. Poslije su tvrdili da im je taj dan – dan uspona na Malovan, bio jedan od najljepših trenutaka u životu. I tako opremljenima, do vrha nam je trebalo manje od 4 sata hoda, no, što je najvažnije, imali smo tek 23 godine i bili puni snage i životnog optimizma.

Ta je staza, s krakom preko Solila, bila vjekovna poveznica u ekonomskim i prijateljskim odnosima između žitelja Selina s primorske i Raduča s ličke strane Velebita. Ona je Selinjanim, može se slobodno reći, bila staza života. Selinjani su po njoj dolazili u Liku radi nabave osnovnih sredstava za prehranu u najkritičnijim trenucima za održanje života, a ona im je isto tako bila i najbliža veza s ostalim svijetom u koji su odlazili i iz kojeg su se vraćali preko radučke željezničke postaje.

Svaki je Selinjanin u Raduču imao prijatelja kod kojega je mogao dobiti konak i okrjepu nakon dugog i napornog puta preko Velebita. Prijatelji moje obitelji bili su Bariša Jurlina i njegova sestra Ivka. Dobro se sjećam, čim bi razlistali šumoviti vrhovi planine, mi bismo u Raduču počeli iščekivati prve Selinjane. Moji bi ukućani govorili: »Sad će Bariša!« I kada bi iz Tješnjaka, šumskog puta na obronku Dobrića kose, u zalazak sunca čuli prodoran zvuk svirala – dvojnice, svi smo bili ushićeni. Uglas smo govorili: »Eto nam Bariše!« Uskoro bi nastalo srdačno pozdravljanje i grljenje. A kada bi netko upitao Barišu kada je krenuo na put, on bi odgovorio: »A, gospe ti, trga san u pet uri od mora.« Poslije večere bi nam Bariša odsvirao nešto iz svog, svima dobro poznatog repertoara, jer su Selinjanima i Radučanima i melodije bile iste, a onda se išlo na počinak.

Ujutro bi on, goneći svoje dvije mazge od kuće do kuće, prodavao svoje proizvode. Uvečer bi došao k nama na konak, a sljedeći bi dan, zorom, kretao na put preko Velebita. I tako četiri do pet puta godišnje. Počeo bi s mladim lukom, suhim smokvama u obliku kolača – smokvenjaka, maslinovim uljem i vinom, a najviše se trgovalo svježim smokvama i groždem. Radučani su nudili krumpir, grah i kukuruz, a

Na vršnom hrptu Velebita

kada bi u kolovozu došle smokve i poslije grožđe – raž i pšenicu. Novac i vaga nisu se koristili. Kada bi neka žena, tek reda radi, upitala pošto su smokve, Selinjani bi odgovorili: »A, gospe ti, mira za miru!« Ne sjećam se kako se uspoređivala vrijednost ostalih proizvoda.

Tom sam stazom 1939. ili 1940. prvi put prešao Velebit. Mnogo seljana, a s njima moj otac i ja, išli smo s Barišom i njegovom sestrom Ivkom na Veliko Rujno. Bunovac se sav bijelio od ovaca. Cijenilo se tih godina da samo dva stočara, Mijat Vrkić i Vraneta Dadić iz okolice Obrovca, na Velebit izgone svaki po 2000 ovaca. Smjestili smo se u Grabovoj dolini, gdje su Selinjani imali svoje ljetne pastirske stanove. Sutradan je u zoru otac s Barišom i mnogim Selinjanima otišao na Veliko Rujno, a mene su moji mladi domaćini odveli u Seline da izbliza vidim more i drvo na kojem rastu smokve.

Mnogo sam puta bio na Velikom Rujnu i uvijek sam se poslije s tugom sjećao tih divnih ljudi koji su tamo dolazili, koje sam poštovao i volio, a kojih odavno više nema, i uvijek mi se pričinja da ću dolazeći na Veliko Rujno na nekoj stazi sresti ili sustići nekoga od njih i da čujem njihove glasove u mnoštvu koje se svake godine na dan Velike Gospe okuplja kod njihovih crkve na tom mjestu.

Radučka škola

Tomislav Čanić iz Gospića, vrli i uspješni organizator spomenutog susreta planinara željezničara na Baškim Oštarijama, znajući da ćemo iz Raduča ići na Vaganski vrh, zamolio nas je da pogledamo stanje radučke škole da bismo procijenili bi li se mogla koristiti za potrebe planinara. Ta je škola kvalitetno izgrađena početkom osamdesetih godina. Ima dvije veće i dvije manje prostorije te dva zahoda. Trebalo bi ostakliti nekoliko prozora, urediti ulazna vrata, a tu su i struja i voda, koje samo treba priključiti. Pored škole su još dvije zgrade koje pripadaju školi, a koje bi se uz vrlo male troškove također mogle urediti za smještaj planinara. Što je najvažnije, uza školu je i čovjek koji bi na sve to pazio. Ovdje bi se mogao razviti vrlo značajan centar s 50 do 100 ležaja, koji bi mogao poslužiti kao ishodište za posjet mnogim velebitskim vrhovima i općenito kao poticaj razvoju planinarstva na južnom Velebitu, a i šire. Postoji i velik, vrlo lijep prostor za kampiranje ispod dvjestogodišnjih lipa. Vjerujem da bi planinarska organizacija tu školu i objekte koji joj pripadaju mogla u dogovoru s općinom Lovinac dobiti na dugogodišnju upotrebu. Kako bi to bilo lijepo – otići na Velebit, vratiti se, prespavati u miru i tišini te sutradan poći kući.

Rajinački tetrijebi

Damir Martinovski, Cerna

Završavao se zadnji dan četverodnevnog izleta PD »Grac« iz Cerna na Zavižan. Umor je učinio svoje, a pred nama je bio i poduži put, tako da smo za zadnji dan namještali običi Velebitski botanički vrt i jedan dio Premužičeve staze te oko podneva krenuti kući.

U prethodna tri dana posjetili smo Vučjak i Zavižansku kosu, botanički vrt, Vukušić-snježnicu, Balinovac, Veliki Zavižan, Zavižanski Pivčevac, otišli Premužičevom stazom do Rossijevog skloništa, popeli se na Gromovaču. Od planiranoga, ostao nam je samo još uspon na Mali Rajinac, najviši vrh Sjevernog Velebita.

Kako sam imao privilegij da ne vozim auto mogao sam si priuštiti uspon na taj vrh. No, budući da više nije bilo zainteresiranih, ostalima sam rekao da ću otići sam ako se probudim do 6 sati. Jasno, budan sam bio već u 4 ujutro.

Dok sam spremio ranac već je vani svanulo, a domaćin Ante Vukušić, dobri duh Zavižana,

obavljao je prva mjerenja u meteorološkom krugu pokraj planinarskog doma. Kaže mi da je temperatura 11°C i da danas neće biti kiše.

Planinarska staza prema Malom Rajincu vodi najprije strminom do ceste, kratko cestom, a nakon toga kroz šumu. Kod skretanja u šumu na putokazu piše »Mali Rajinac 2,5h«, no računam da ću biti na vrhu za dva sata, malo se odmoriti pa polako nazad. Provjeravam foto aparat, memorije imam za 6-7 fotki, a baterija je na izmaku.

Mali Rajinac me od prvog dana na sjevernom Velebitu nekako najviše privlačio. Ne zbog toga što je najviši vrh Sjevernog Velebita, jer se nikada nisam smatrao nekim osvajačem. Nemam planinarski dnevnik i ne udaram žigove, kada idem u planinu želim biti planina. Planine nisu samo stijene na koje se treba popeti, planine su za mene i bilje i životinje, kao i ljudi (ako su toga dostojni) što su na njoj.

Jutarnja svjetlost u rajinačkoj šumi

**Nemam dnevnik i ne udaram
žigove, kada idem u planinu
želim biti planina. Planine
nisu samo stijene na koje se
treba popeti, planine su za
mene i bilje i životinje, kao i
ljudi što su na njoj**

Zakoračio sam u šumu i svijet je ostao negdje daleko. Korak za korakom, svjetlo za sjenom, šuma za proplankom i već sam na raskrižju staza. Desno za Pivčevac, lijevo za Jezera, a ja nastavljam ravno. Staza je dobro označena i slabo ugažena, baš kakve volim. S lijeve strane ponekad se između uzvisina pokaže sunce i obasja kristale mraza u dolini. Kako nestaje sjene tako se mraz pretvara u rosu.

U podnožju sam Pivčevca i lagano ga obilazim. Sada staza ide skoro stalno šumom. Prekrasno! Dok sam se čudio mnoštvu kukaca u zraku koji svojim zujanjem nadjačavaju pjev udaljenih ptica, iznenada s desna začujem glasno »prrrrr« i niti dvadesetak metara od mene diže se velika sivo-smeđa ptica. Prva pomisao: fazan, a onda se sjetim gdje sam – brdo Pivčevac je dobilo ime po tetrijebu (u bunjevačkom govoru: pivac).

Ptica je letjela dvadesetak metara usporredno sa stazom, tako da sam imao sreću diviti joj se nekoliko trenutaka dok nije nestala u grmlju između drveća. Tetrijeba sam dotad vidio samo na televiziji i zapamtio da lupanjem krila proizvodi rafalne zvukove. Ništa više, tada, o toj prekrasnoj ptici nisam znao.

Pivčevac ostaje za mnom i lagano se uspinjem na Mali Rajinac. Iznenada iz šume s Pivčevca čujem »trrrrr« pa nakon stanke od 8 do 10 sekundi ponovno dosta dugačko »trrrrrrrrr«. Prošlo je tako više minuta, pretvorih se u uho. Zvuk i osjećaj koji se pamte!

Poželjeh tetrijebu da nađe najbolju koku i da imaju puno pilića, a ja krenuh dalje. Uspon je sve strmiji, sunce se probija između grana, rosa na hlačama, a ja sve sretniji. I onda je počelo: dvjestotinjak metara prije vrha dignu se dva tetrijeba sa same staze i nestanu dolje u

šumi. Izvadim foto-aparat ali ga ne upalim zbog prazne baterije, a i nisam se nadao da će biti još ptica. Polako krenem, a tada iznenada, petnaestak metara od mene i malo niže, polete još tri manja i nestanu za prvim. Uključim aparat i napravim nekoliko koraka, kad velika ljepotica preleti nisko stazu i, dok sam je slikao, nestane u šumi. Na fotografiji je ne mogu naći, ali je u glavi neizbrisiva slika.

Spremim aparat i uzbuđen nastavim dalje. I onda se 5 do 6 m lijevo iznad mene, odakle je poletjela i prethodna ptica, digne tetrijež velik kao oveći puran, preleti stazu u visini mojih prsiju i uz jak klepet krila nestane u šumi. Pamtim velik rep, široka krila a boja kao grane i kora drveta prošarana sjenama.

Omamljen ljepotom doživljaja i magijom šume nastavljam prema vrhu. Nakon pedesetak metara na stazi primijetim dvije hrpe tamnoga valjkastog izmeta kakvog još nisam vidio te pretpostavljam da medvjedi. Poslije sam saznao da mi Ante nije htio reći o medvjedima što se gore viđaju, valjda da se ne uplašim. Da sam vidio medu, pa još s mladim medvjedićima, mislim da bih doselio na Velebit. Izmet je bio svjež tako da je bila prilična mogućnost selidbe. Ipak, medvjede nisam vidio premda smo ja i aparat do samog vrha bili spremni na iznenađenje.

Vidik s vrha samo je dopunio osjećaj oduševljenja. S jedne strane osunčani vrhovi mijenjaju doline u izmaglici, a u daljini more. Ispod

mene tamno zelenilo šuma odmara oči. Prizor koji se usijeca u dušu!

Zujanje mnoštva kukaca i udaljen pjev slavuju te kilometri samoće. Sedam je sati, pojedem sendvič, otpijem malo vode i dadem si dvadesetak minuta odmora i uživanja na vrhu, a onda ranac na leđa i silazak. Negdje u podnožju Rajinca sretnem dvojicu starijih planinara koji su krenuli na cjelodnevni obilazak obližnjih vrhova, te im kažem za tetrijebe. Rekoše mi da u divljini još nisu vidjeli tu pticu i požuriše prema vrhu. Tek sam tada shvatio koji sam privilegij i čast danas imao. Daljnji povratak je prošao kao u snu i bez iznenađenja. Blag umor osjetio sam tek pri zadnjem usponu do zavižanskog doma, kamo stigoh oko 9 sati.

Uspomena na Sniježnicu – konavosku ljepoticu

Tomislav Juzbašić, Županja

Sniježnica iznad Konavala naša je najjužnija planina viša od 1000 metara. To je tipična krška planina, s vapnenačkim stijenama i oskudnom mediteranskom vegetacijom. Nalazi se povrh Konavoskog polja i pruža izvanredan pogled na njega i na jadransku obalu dubrovačkog zaleđa.

Na putu do Sniježnice Jadranskom magistralom prolazimo Dubrovnik, zračnu luku Čilipe i stižemo do Konavoskog polja, tu silazimo s magistralne ceste i kroz zaselak Dragavine i selo Pridvorje stižemo do brdskog sela Kune Konavoske. Premda asfaltirana, cesta do Kune

je vrlo uska, strma i zavojita pa na njoj treba biti izuzetno oprezan. Veći dio te nekoliko kilometara duge ceste toliko je uzak da se vozila ne mogu mimoići, no sreća je da je na njoj promet tako rijedak da se vrlo rijetko nađu istovremeno dva auta i to još da bi išla u suprotnom smjeru (naravno to se nama dogodilo).

Kuna Konavoska (725 m) je toliko izvan (ili iznad) ostalih naseljenih dijelova Konavala da se čini kao da je to selo neki »čardak između neba i zemlje«. Život je tamo tako miran i jednostavan da se na svakom koraku može, unatoč globalizaciji civilizacije, osjetiti nepovratno izgubljen

Konavosko polje sa Sniježnice

dobri duh onih starih vremena. Vjerujem da ono malo preostalih žitelja Kune doista ne zna što znači »stres suvremenog života«.

Za nas planinare Kuna je važna kao početna točka za uspon na Sv. Iliju (1234 m), a u njoj se nalazi i planinarska kuća »Pavlič« (650 m), najjužnija u Hrvatskoj. To je zadnja seoska kuća obitelji Pavlič koju je za planinarske potrebe uredilo HPD »Dubrovnik«. Za noćenje ima desetak madraca, ali se može smjestiti i do 25 ljudi. Kuća ima struju, bunar u dvorištu, a pitka voda se dobiva iz cisterne. Kontakt osoba za posudbu ključa je gospođa Mirjana Karaman iz Dubrovnika (tel. 020/357-535). Putem telefona ta vrlo ljubazna gospođa uputit će vas da ključeve uzmete kod jedne obitelji u Kuni Konavoskoj i njima će najaviti vaš dolazak. Baš kako smo se dogovorili, pozdravivši se i ugodno popričavši s tim dragim i gostoljubivim ljudima, došli smo do ulaza u kuću.

Već je pao mrak i dok smo otključavali vrata odjednom nas prestraši velika buka neidentificiranog kretanja – bila je to krava koja je prolazila uzduž krova, tj. po brdu iznad kuće.

Nije prošlo dugo kad nas ponovno odozgo preplaše neki zvukovi – kao da nas bombardiraju. Ovaj put je to bila koza koja je pretrčavala preko crjepova složenih pokraj kuće. Nakon toga, kad je sve utihnulo, sjeli smo uz bunar na terasi i uživali u prekrasnom zvjezdanom nebu i pjevu mediteranskih cvrčaka.

Sutradan se Lidija ostala odmarati u kući, a najviše ju je zabavljalo vađenje vode iz bunara (bacala ju je stalno u bunar da je može ponovno i ponovno grabiti) jer, kaže, da to nikad u životu nije prije mogla raditi.

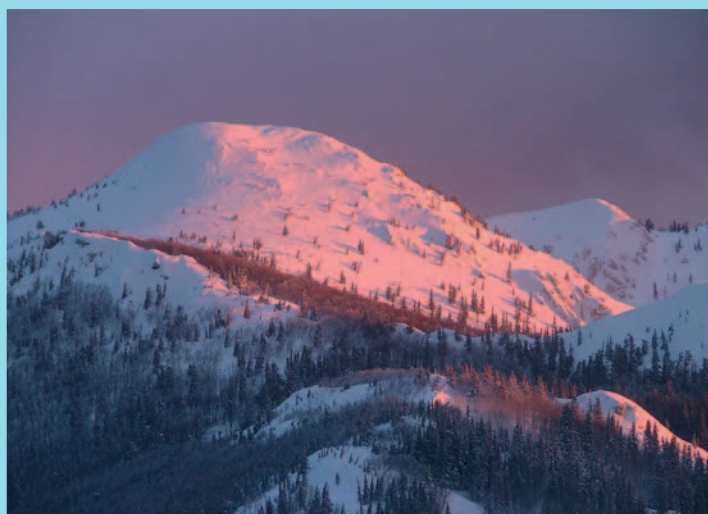
Od doma do Sv. Ilije (1234 m) markirani put najprije vodi solidno izvedenom širokom mlatijerom koju je dala sagraditi austro-ugarska vojna uprava uoči prvog svjetskog rata sve do vrha Sniježnice, ali je nije stigla dovršiti. Za otprilike sat i pol ugodna hoda stiže se do vrha. Za lijepa vremena vidik odatle seže do Korčule, otočića Mamule na ulazu u Bokokotorski zaljev, Trebinja, Maglića, Durmitora i Orjena. Na vrhu je kapela Sv. Ilije građena od tesana kamena, po kojoj je i vrh dobio ime. Vrh je to koji svakako vrijedi vidjeti!

FOTO-DUPLERICA

Živjeti na Zavižanu

fotografije: **Ante Vukušić**, Zavižan

Korak

Akcija GSS-a s gledišta unesrećenoga

Darko Grundler, Kutina

Čitajući ovog ljeta izvješća o akcijama Hrvatske gorske službe spašavanja, divio sam se njenim hrabrim i požrtvovnim članovima. Napisi u tisku o njihovim podvizima bili su redovito šturi, tehnički opisi tijeka spašavanja, uz poneki novinarski dodatak upitne vjerodostojnosti. Stjecajem okolnosti imao sam priliku iz prve ruke doživjeti kako spašavanje izgleda s gledišta unesrećenoga (što baš i nije privilegija koju biste poželjeli imati).

U vrijeme kad se dogodilo ovo što ću vam ispričati, nedostajala su četiri mjeseca da navršim pedeset i osam godina života. Po prirodi nisam sklon prepuštati zbivanjima da se odigravaju sama od sebe. Volim planirati, pripremiti se i pokušati unaprijed izbjeći moguće nezgode, bez obzira o čemu je riječ. Za mene bi se teško moglo reći da sam neiskusna, nepromišljen ili brzoplet. Govorim vam sve to jer je važno za ovu priču.

Planinarenje i odlazak u gorje moja su velika ljubav. Ljubav koja traje već više od trideset godina. Iako sam obišao i nekoliko inozemnih planina, najviše me privlače hrvatske planine. Smatram da je u njima toliko ljepote i čarolija da je šteta trošiti svoje i tako prekratko vrijeme na drugo gorje. A među našim gorama posebno mjesto u mom srcu zauzima Velebit. Tu činjenicu nema smisla objašnjavati. Neki su od vas odmah shvatili o čemu govorim, a za one ostale, na žalost, nema načina da im to objasnimo (osim možda da ih tamo povedemo). No, bojim se da ne počnete gubiti strpljenje čekajući da priča konačno započne. Pa krenimo redom.

Plan

Kao i prethodnih godina, i ove sam godine zamislio, planirao i vodio višednevni izlet na Velebit. Neću vas zamarati podrobnostima puta, već ću navesti samo neka od mjesta kojima smo u pet dana trebali proći: Zavrata, jama Vrtlina, Malo i Veliko Rujno, Bojinac, Struge, Vaganski vrh i Velika Paklenica. Namjeravali smo prenoćiti u skloništim na Zavrati, Strugama, Ivinim vodicama i u domu u Paklenici. Da se taj plan ostvario, ne biste sad čitali ovu priču.

Za pohod smo se dobro pripremili. Tjelesna priprema je uključivala trčanje po brežuljcima oko Kutine, odlazak u teretanu i nedjeljom uspon u gorje u okolici Zagreba, gdje bismo birali napornije staze i prolazili ih u vremenu znatno kraćem od predviđenoga. Dobro sam proučio put kojim smo namjeravali ići po Velebitu, pročitao u vodičima sve što se o tome moglo naći i prikupio sve raspoložive zemljovide. Veći dio puta već sam prije prošao, a neke dionice prošao sam i nekoliko puta. Osim zemljovida, nabavio sam GPS uređaj, u koji sam unio topografski zemljovid područja kojim ćemo prolaziti. Napisao sam i svim suputnicima podijelio plan pohoda po danima, te popis stvari koje trebaju ponijeti. Nekoliko dana prije polaska sastali smo se i raspravili sve detalje pohoda.

Supruga i ja ponijeli smo u naprtnjačama sve što bi nam moglo zatrebati. Vjerujte, teško ćete se sjetiti nečeg čega u mojoj naprtnjači nema. Od apoteke, u kojoj ćete uz uobičajene stvari naći sterilne igle i mali skalpel, kaliko za-

Ovo planinarsko iskustvo ne bih nikome poželio. Umjesto da snimim fotografiju koju sam želio snimiti, postao sam iznenada subjekt akcije Hrvatske gorske službe spašavanja

voje i elastične zavoje za slučaj uganuća zgloba, različite tablete, pa i one za dezinfekciju vode za piće itd. Ni ostatak naprtnjače nije mnogo skromnije popunjen: šibice koje možete upaliti i po pljusk, alpinističko užje i špage, termofo-
lije, kabanice koje mogu poslužiti kao priručni šator, zviždaljka, mala kliješta i još koješta. Namjerno nisam nabrajao stvari koje se uobičajeno nose na višednevne izlete, već sam vam samo htio dati do znanja da smo bili dobro opremljeni. Prije polaska supruga i ja izvagali smo svoje naprtnjače: 18 i 20 kg. Sve u svemu, teško bi tko mogao prigovoriti da smo na pohod krenuli nespremni. I to je važno za ovu priču.

Polazak

Na izlet nas je krenulo petero. Dunja i Josip, kojima je to bio prvi pohod te vrste, Ivica, s kojim sam već više puta bio na Velebitu, i moja supruga Jasminka, s kojom sam obišao nebrojene planine.

Prvu smo noć proveli u kamp-izletištu Vrata Velebita u Ljubotiću povrh Tribnja. Vlasnik je Šime Gazić, koji je dio djetinjstva proveo u Ljubotiću i koji će vam rado pričati o nekadašnjem životu u Velebitu. Šime je zaljubljenik u Velebit i uglavnom vlastitim sredstvima uređuje kamp i okolicu. U okolici Ljubotića možete vidjeti brojna mirila, mjesta koja podsjećaju na duše velebitskih gorštaka na njihovu putu ka nebu. Uvelike Šiminom zaslugom, označene su staze i postavljene poučne ploče. Svakako vam savjetujem posjetu kampu i mirilima.

Sljedeće smo jutro ustali u pet sati i najprije odvezli jedan automobil u Marasoviće, da bi nas dočekao na kraju puta. Konačno, malo nakon sedam sati, počeli smo uspon iz Tribanj Šibuljine prema skloništu na Zavrati. Put je markiran, ali su markacije stare i blijede pa smo dva puta malo zalutali. Tu se kao odlično pomagalo pokazao GPS uređaj, koji nas je u trenutku vratio na pravi put. Raspoloženje je bilo do-

bro pa smo unatoč vrućini, usponu i teretu na leđima dobro napredovali. Ja sam bio na čelu i birao odmorišta. Pošto prijeđe kanjon presahnule Kozjače, kamenita se staza uspinje strmo uzbrdo i izlazi na prijevoj udaljen približno pola kilometra od skloništa. Na samom prijevoju je stijena s markacijom. Budući da sam prvi stigao na to mjesto, okrenuo sam se i ugledao lijep krajolik s morem u pozadini. Ne skidajući naprtnjaču, popeo sam se na stijenu da bih snimio nekoliko fotografija. Želeći slikom obuhvatiti što više, zakoračio sam malo unatrag. Samo jednom nogom i samo jedan jedini mali korak.

Zaplet

Bilo je 10:30 sati. Počeo sam padati unazad. Poslije smo ustanovili da je stijena na mjestu na koje sam stao imala udubinu – taman toliku da u nju upadne noga. Pokušao sam uspostaviti ravnotežu, ali to nije bilo moguće zbog naprtnjače od dvadeset kilograma na leđima. Padajući, uspio sam se djelomice okrenuti u zraku i dočekati na lijevu ruku. Pao sam na kamenitu stazu na terenu koji se sastoji od nepravilnog i prilično velikoga kamenja. Ruka nije izdržala sav taj teret pa je pukla u zapešću i ja sam udario čelom o kamenje i otkotrljao se korak-dva nizbrdo. Isti mi je tren krv s čela zalila lice i osjetio sam žestoku bol u lijevoj ruci i glavi. Bio sam ošamućen i isprva nisam mogao ni ustati.

Stijena koju nikad neću zaboraviti

DARKO GRUNDLER

Supruga je bila blizu, vidjela je moj pad i u trenu je bila uz mene. Već je prvi pogled na ruku bio dovoljan da oboje prepoznamo prijelom. Moja supruga Jasminka je liječnica i prepustio sam se njejoj skrbi. Zaustavila je krvarenje, smjestila me u poluležeći položaj u hlad, imobilizirala mi ruku pomoću planinarskoga štapa, dala mi tablete protiv bolova, a zatim me natjerala da pojedem slanih kikirikija (da se povisi krvni tlak), energetske pločice (da ne padnem u hipoglikemiju), stavila kraj mene čaturicu s vodom i svako malo me podsjećala da pijem. Unatoč nesumnjivom emocionalnom šoku, sve je obavila brzo, sabrano i bez i najmanje pogreške. Ostali su u tim trenucima napravili najbolje što su mogli – pokupili su moje rasute stvari, dodavali mojoj supruzi što je tražila i sklonili se da ne smetaju dok mi je pružala prvu pomoć. Nakon zbrinjavanja kritičnih rana, pregledala je posjekotine po rukama i nogama i zaustavila krvarenje. Osim očigledno slomljene ruke, sumnjive su bile ozljede glave, oguljeno lijevo rame i ključna kost bolna na dodir.

Kad su sprali krv s naočala, ustanovili su da je začudo napuklo samo jedno staklo. Zanimljivo je da je i digitalni fotoaparat s kojim sam pao »preživio« pad i da funkcionira (iako, kao i ja, nosi ožiljke nemilog događaja).

Isprva nisam bio siguran hoću li ostati pri svijesti. Nakon desetak minuta počeo sam se tresti cijelim tijelom, što na sreću nije dugo potrajalo. Približno pola sata nakon nezgode počeo sam razmišljati što učiniti. Budući da nisam bio siguran mogu li se satima kretati nizbrdo po takvu terenu, odlučio sam nazvati Hrvatsku gorsku službu spašavanja (HGSS). Iz torbice koju nosim oko pasa izvadio sam mali promidžbeni letak HGSS-a u kojemu je uputa kako se ponašati u slučaju nezgode. Taj sam letak već prije proučio a sad mi je bio važan zbog telefonskog broja. S obzirom na to da smo

Čekajući HGSS

JASMINKA GRUNDLER

bili na prijevoju, moglo se telefonirati, pa sam uz Josipovu pomoć nazvao i dobio operativni centar HGSS-a u Rijeci.

Predstavio sam se, rekao koliko nas ima, iz kojeg smo planinarskog društva i o kakvoj je nezgodi riječ. Budući da sam točno znao gdje se nalazimo, rekao sam odakle smo krenuli, kamo smo se uputili i gdje se trenutno nalazimo. Ženska osoba je primila poziv, rekla da će poziv preusmjeriti u centar u Zadar i da će mi se netko javiti. Dala mi je i osnovne upute kako postupiti, koje smo mi na sreću već znali i provodili. Jedna je od tih uputa bila da se ne mičemo s mjesta. Suputnici su mi tad već na sve načine nastojali olakšati stanje i trudili se pomoći kako su najbolje znali.

Rasplet

Ubrzo mi se javio muški glas iz Zadra propitujući se još jednom o pojedinostima nesreće. Vrlo brzo smo se sporazumjeli i prema prvom planu spašavatelji su trebali doći do mene istim putom kojim smo se popeli i njime me spustiti natrag. Smračilo mi se pri pomisli na muku spašavatelja koji bi se u pola vrelog ljetnog dana trebali sa svom opremom popeti do nas i onda me satima nositi po južnoj padini bez hlada. Pokušao sam u razgovoru vidjeti postoji li kakva druga mogućnost, ali je sugovornik s druge strane rekao da je nema. Nakon

završetka razgovora nisam se mogao pomiriti s time i razgovarao sam sa suputnicima što valja učiniti. Na kraju smo se dogovorili da oni snesu svoje naprtnjače dvadesetak minuta nizbrdo i da se zatim vrate po moju naprtnjaču i mene. Ja sam pokušao ustati i ustanovio da bih možda mogao i sam silaziti. Pokušali bismo tako u nekoliko spuštanja olakšati trud spasiteljima. I tako su se svi osim moje supruge, koja je ostala uz mene, spustili dio puta i vratili bez naprtnjača. Na svu sreću, nisu se vratili dovoljno brzo da bih i ja krenuo nizbrdo. Pokazalo se, naime, da bi to dodatno otežalo spašavanje (spasitelji su do nas došli s druge strane).

Dok su se oni spuštali i vraćali do nas, javio se ženski glas iz operativnog centra u Zadru.

»Javljamo vam da će spašavatelji doći po unesrećenog helikopterom. Potrebni su mi njegovi podaci. Možete li mi ga dati na mobitel?«

»Razgovarate s unesrećenim.«

»Vi ste unesrećeni?«

»Da.«

»Kako se zovete?«

»Darko Grundler.«

»Jeste li vi profesor?«

»Da, kako znate?«

»Ja sam bila vaša studentica.«

Nije se predstavila pa ni danas ne znam tko je, a to baš i nije bila prilika za ležerno čavrljanje. Dala mi je osnovne upute i zamolila da netko ode do pogodne čistine na kojoj će ga posada helikoptera moći uočiti. Budući da smo bili na samom prijevoju i stoga dobro vidljivi, i nije se trebalo micati s tog mjesta. Nekoliko me je puta upozorila neka se ne mičem s mjesta nezgode i da čekamo helikopter i spašavatelje. Dotle su stigli i moji suputnici te je sad bilo jasno da treba čekati i ne micati se s mjesta nezgode.

U međuvremenu se sunce popelo i nestajalo je ionako skromnoga hlada. Izvadili smo kabanicu koja može poslužiti i kao mali šator i koja je metalizirana s unutarnje strane.

I supruga i ja imamo takve kabanice pa smo uskoro pomoću planinarskih štapova i kabanice složili zaklon od sunca pod koji smo svi mogli stati. Sad je samo trebalo čekati.

Na zvuk helikoptera suputnici su izašli ispod zaklona i počeli mahati crvenim dijelovima odjeće. Poslije smo saznali da su nas ugledali tek u drugom preletu. Uskoro se helikopter udaljio i nestao iza obližnjega brda. Nismo ga više čuli. Zaključili smo da se spustio na prikladno mjesto.

Nije prošlo mnogo vremena i spašavatelji su stigli do nas. Supruga mi je poslije rekla da ih je bilo devetero: sedam muškaraca i dvije žene. Jedna od njih me još jednom pregledala, promijenila poneki zavoj i stavila udlagu na ruku. Provjerili su je li sve u redu s ostalima, imaju li dovoljno vode i dogovorili se da se Dunja, Josip i Ivica vrate putem kojim su se uspeli. Mene i suprugu ukrat će u helikopter. Spašavatelji su preuzeli moju naprtnjaču i krenuli prema helikopteru. Mene su ukrcali u »mariner«, nosila s jednim kotačem. To nosilo nosi četvero ljudi koji se smjenjuju. Do helikoptera, koji je prizemljio na čistini nedaleko od skloništa na Zavrati, došli su brzim korakom. Imao sam prilike vidjeti koliko je naporno tako transportirati unesrećenoga. Unatoč tome, bili su vedri i ulijevali sigurnost i optimizam, tako potreban u tim trenucima. Stigli smo do heli-

U sigurnim rukama

JASMINKA GRUNDLER

koptera, ukrcali se bez mnogo čekanja, i helikopter je poletio.

Sigurno ste dosad već uočili da nedostaju mnoga imena sudionika ove priče. Razlog je jednostavan – naprosto ih ne znam. Mnogi ljudi koji su me zadužili i kojima sam zahvalan ostali su za mene bezimni jer ih tada nisam pitao za ime, a poslije je bilo prekasno. No, i bez imena oni su zauvijek ušli u moj život.

Mali emocionalni slom doživio sam tek u helikopteru, kad smo poletjeli. Gledajući te mlade, hrabre, samozatajne i požrtvovne ljude, htio sam im zahvaliti. No, odjednom, grlo mi se steglo i oči zasuzile, a riječi nikako da prijeđu preko usana. Htio sam im toliko toga reći, a nisam mogao izustiti ništa. Tek nakon nekoliko minuta uspio sam glasno izgovoriti samo jednu riječ – hvala. Kad bi oni samo znali koliko je toga bilo u toj jednoj riječi!

Ubrzo sam se pribrao i iskoristio priliku koju više nikad neću imati: gledati Velebit iz helikoptera.

Nakon petnaestak minuta sletjeli smo u zračnu luku u Zadru. Tamo je već čekalo sanitetsko vozilo. Dalje nije zanimljivo. Pregled, prematanje, prijevoz u Opću bolnicu u Zadru, pregled, snimanje rendgenom, pregled, stavljanje longete, pregled, slikanje...

Kako sam na kraju prošao, najbolje opisuju riječi kirurga iz Opće bolnice Zadar. Kad je

vidio rendgenske snimke i po ne znam koji put me cijeloga pregledao, zastao je, pogledao me pomalo s nevjericom i rekao: »Čovječe, znate li vi kako ste sretno prošli?« I doista, sve je završilo s nekoliko šavova na glavi, razderotina po nogama i rukama te operacijom lijeve ruke u Traumatološkoj bolnici u Zagrebu.

Pouka

Moj je posao poučavati pa se ne mogu oduprijeti navici da to i sad ne činim.

- Nikad, ama baš nikad, ne zanemarite temeljna pravila ponašanja u planini. Naći ćete ih na početku svakoga planinarskog vodiča ili priručnika. Bez obzira koliko ste iskusni, opremljeni, koliko se osjećate sigurnim i u kako ste dobrom fizičkom i psihičkom stanju, neka vam planinarska pravila budu zapovijedi koje ćete poštovati bez pogovora.
- Na žalost, s 58 godina niste više tako spretni, brzi ni stabilni kao s 25. Makar vam se čini da još uvijek sve možete i da za vas ne vrijede biološki zakoni, to jednostavno nije tako. Kršenje bioloških zakona redovito se vrlo skupo i nemilosrdno kažnjava. I koliko god to bilo teško, nema vam druge nego razumom nadvladati srce i pomiriti se sa svojim godinama.
- Opremite se kako treba. Kamo sreće da nikad ne zatrebate apoteku iz naprtnjače.

JASMINKA GRUNDLER

Ali, zatreba li vam ikad, mnogo toga u vašem budućem životu može ovisiti o sadržaju te relativno male torbice. Ponesite i naizgled nevažne sitnice: špagu, termofoliju, šibice, svijeću, plastične vrećice i ostale »sitnice« (podsjetnik ćete naći u planinarskim vodičima).

– Unaprijed se pripremite za put. Proučite zemljovide, planinarske vodiče i drugu dostupnu literaturu da znate točno gdje se nalazite u slučaju nezgode. Ponesite popis važnih telefonskih brojeva. Ponesite zemljovide i objasnite plan puta suputnicima, pa i onima koji ne idu s vama.

Prvi (i nadam se zadnji) put razgledam Velebit bez truda i znoja

Dalje je bilo lako

– Ako se dogodi nesreća, tada bez pogovora slušajte što vam kažu članovi Hrvatske gorske službe spašavanja. Vjerujte mi da nema boljih, pametnijih, požrtvornijih i sposobnijih ljudi koje ćete zaželjeti vidjeti u tim trenutcima.

Zaključak

Treba li zbog takve nezgode prestati planinariti? Naravno da ne. Neusporedivo više ljudi umire u krevetu nego u planinama pa ipak nikomu ne pada na pamet izbjegavati krevet. No, obvezno treba imati na umu da se na svog anđela čuvara ne treba baš previše osloniti (i oni znaju izgubiti strpljenje) i da se o vlastitoj sigurnosti ipak trebamo skrbiti po najprije sami.

Zahvale

Ovo je najteži dio pisanja ove priče. Riječima jednostavno nije moguće izraziti ono što bih želio reći svima koji su u njoj sudjelovali. I što god bih napisao bila bi tek blijeda sjena onog što osjećam.

Hvala Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja – Stanici

Post scriptum

I još nešto. Možda niste rođeni pod sretnom zvijezdom kao ja. Možda nećete slomiti samo ruku i zaraditi nekoliko šavova. Možda nemate suprugu liječnicu koja će biti kraj vas. Možda na mjestu nezgode neće biti moguće razgovarati mobilnim telefonom. Možda će helikopter biti zauzet. Možda... I zato molim vas – kad u gorju držite kameru ili fotoaparat i snimate – ne mičite se. Ni jedan jedini korak!

U helikopteru pred polijetanje – znojni ali zadovoljni spasioci

Po Bosni i Hercegovini – tragom jednog Španjolca

Branko Meštrić, Zagreb

U članku »Do you speak planinarski?« u broju 12/2005 prikazao sam između ostalog i knjigu Španjolca Matiasa Gomeza »Forgotten Beauty«, svojevrsan planinarski vodič po BiH, u kojem autor vrlo dobro obrađuje pristupe na sve dvotisućake u BiH (»...i druge odabrane avanture«). Zadovoljstvo mi je ovdje objelodaniti da je ta knjiga izašla i u prijevodu »na naški«, kako to vole reći naši susjedi (Zabravljena ljepota, Buybook, Sarajevo, 2005.).

I dok sam se tada teoretski bavio ovom knjigom, nedavno mi se iznenada otvorila mogućnost da je provjerim i praktički. Ne namjeravam pisati o netočnostima i neupućenosti autora (koje su se ubrzo i često pokazivale), već upozoriti na jedan zanimljiv, originalan pokušaj naputka za pristup vrlo konkretnom mjestu. Rekoh da neću napisati da baš i ne bi uspjela doslovna primjena Matiasovih naputaka, ali pothvat je uspio. No, idemo redom.

Mjesto radnje Vranica, zadatak: doći na Prokoško jezero. Do Fojnice nema poteškoća pa i kroz Fojnicu dalje 5 km na zapad do »raskrižja na kojem se put razdvaja u tri pravca«. A potom vodič u ruke da vidimo kako dalje. Kaže: ima makadamska cesta i tom cestom dugom 16 – 17 km treba više od sata vožnje. Odlično: sada bar slutimo kakva je to cesta. Valjda ćemo proći našim niskim autićem, premda pomislih da je autor vodiča možda to ipak obilazio u malo prikladnijem terencu. Krećemo, dakle, od kraja asfalta u nekom neimenovanom mjestu (Jezernica!), a potom na krajnji desni od tri puta. Tri? Ima samo dva, ali i to nije problem jer na zidu nelijepo piše »Prokoško jezero – 17 KM« (ako misle na Konvertibilne Marke onda je to dosta jeftino za cijelo jezero!).

I sad slijedi ono što me u Matiasovom vodiču zaintrigiralo i što nisam vidio u našim vodičima, a jako bi dobro došlo po silnim šumskim cestama koje se svako toliko pojavljuju na svim planinama i vode na sve strane. Evo uputa: 1 km – lijevo; 1,5 km – lijevo; 2,5 km – lijevo; 7,75 km – desno; 10,5 km – lijevo; 13 km – lijevo na prijevoju. Stavljam privremeni brojač kilometara na nulu i vozim polako, a na svakom raskrižju Matias kaže treba li ići lijevo, desno ili samo ravno. Jedina je nevolja što na 7 i nešto treba lijevo jer desno odlazi neka druga (bolja) cesta, a na 13. km nema nikakva križanja – prijevoj je na 15. km. No, pustimo probleme.

Zar ideja nije odlična!? Nemamo svi uvijek pri ruci dobru kartu područja kojim se krećemo, a kao što je spomenuto, mreža zbunjujućih novih putova gotovo sigurno nije ažurna na karti. A ovako – bez karata, GPS-a i navigacijskih sustava sve funkcionira. Itekako funkcionira! Čini mi

BRANKO MEŠTRIĆ

Prokoško jezero – nestvarna ljepota

se jedino da ja i Matias nismo uskladili naše brojače kilometara ili je naš španjolski prijatelj odličnu ideju malo olako i netočno odradio. Ipak, odlična je to ideja, a ako idete na Prokoško jezero, a idite (vrijedi svake rupe na cesti i svakog udarca kamena u pod auta), iskoristite moju tablicu jer je ona točnija i pouzdanija.

A cesta? Nije to nešto posebno, ali nije ni loše. Vozite polako i spretno i stići ćete sigurno. Zapravo je najgori dio u samome selu kad se spuštate prema jezeru. A to i ne morate, ako vam nije nužno parkirati i zanoćiti na samoj obali.

Evo sad nekoliko riječi i o Prokoškom jezeru na Vranici. To jezero ledenjačkog podrijetla zapanjujuće ljepote okruženo je još fascinantnijim pastirskim kolibama, od kojih su još mnoge autentične i u punoj funkciji. Brojna stada izađu s proljećem na ove stanove i mekeću predvečer u torovima, a danju su sve padine ukrašene bijelim samohodnim kuglicama vune. Kako su mnoge kolibe autentične, očito je da su poneke i ono drugo, dakle tipične vikendice, neke i za iznajmljivanje. No, sve u svemu, vidik na jezero s vidikovca je čaroban i gotovo nestvaran, a nijedna fotografija ni otprilike ne dočarava kako to stvarno izgleda.

Jezero je na 1670 m nadmorske visine, dugo je oko 400, a široko 170 m, dok mu dubina ide do 10 m. Biološki je poznato kao stanište endemskog vodozemca Rajzerova vodenjaka (*Triturus alpestris reiseri*). Neprilika je što je netko nadobudan naselio u jezero kalifornijsku pastrvu, pa je opstanak vodenjaka doveden u pitanje. Dobra vijest je da je koncem 2005. jezero konačno proglašeno spomenikom prirode.

Smještaj je moguć u spomenutim neautentičnim kolibama, a mnogi, neki očito i neplaninari, utabore se na samoj obali.

A planinarenje? Blage padine Vranice naprosto mame na hodnju. Možete naprosto lutati po bilo kojoj padini za stadima, jer je sve puno staza, poči uz bilo koji od brojnih potoka i neće manjkati vidika i doživljaja. »Klasični« su usponi s Prokoškog jezera na čak tri dvotisućaka, a dva udaljenija se bez teškoća dohvaćaju za dva, dva i pol sata lagana uspona. Ločika (2106 m) je južno od jezera, a Krstac (2069 m) i Nadkrstac (2110 m) zapadno. Markaciju ćete naći ako

BRANKO MEŠTRIĆ

Kuće nadomak Prokoškog jezera

krenete cestom zapadnom obalom jezera (iz »kampa«) kod temelja novog planinarskog doma. Uspinje se lagano desno dolinom potoka i zaista je dosta propala.

Valja ovdje pripomenuti da su staze što ih je Matias Gomez prehodao i dao u svojoj knjizi njegova umotvorina i tek je nakon nepotrebnog oštrog uspona (krenuo je iz samog sela) naišao na markacije. Dakle, valja se spustiti na zapadnu obalu jezera i tamo potražiti prvu markaciju.

PRIMJER DALJINARA ZA PRILAZ PROKOŠKOM JEZERU

km	napomena
0	Jezernica asfalt
0,3	lijevo (ne asfaltom)
1,0	lijevo (ne asfaltom)
1,5	lijevo
2,4	lijevo – ugljenica
4,3	desno – vodocrpilište
5,4	slap
6,0	kuća Jezernica
6,7	ravno – dvije ceste
7,4	lijevo (bolja cesta ode desno)
10,3	lijevo
11,6	šumarsko izletište
14,7	desno – lijevo osamljene kuće
15,6	vidikovac
16,1	lijevo na jezero

MUKE PO AUTORU ČLANAKA U »HRVATSKOM PLANINARU«

Nije tomu tako davno da sam počeo pisati za »Hrvatski planinar«. Tijekom postupka objave članka, susretao sam se i još se susrećem s nekim nedomicama i preprekama. Zato sam odlučio napisati ovaj članak da se vidi koji konkretni problemi na konkretnom primjeru mogu mučiti jednog autora članka koji piše za HP, ali i to kako se oni mogu svesti na najmanju moguću mjeru. Nadam se da će uz ovaj članak i urednik ukratko iznijeti probleme s kojima se on i uredništvo susreću i time nadopuniti sliku posla zvanog objavljivanje članka iako to piše na internetskoj stranici HPS-a. Imajući u vidu probleme te unaprijed znajući pravila i zahtjeve, bilo bi lakše ne samo autorima članaka pisati, već i uredniku i uredništvu uređivati i objavljivati. Najviše koristi bi imao HP što i je zajednički cilj.

U HP, 7-8, 2006. na str. 98 objavljena su dva moja članka. Jedan je objavljen ne pod originalnim naslovom »Tendencija«, već pod uredničkim »Traumatično na Kleku«, a drugi ne pod originalnim naslovom »Tendencija, isto, ali drukčije«, već pod uredničkim »Isto, ali drugačije (Zašto sam napisao ono što ste pročitali na prethodnoj stranici«. Iz prvog članka izostavljen je citat o natuknici tendencija iz Klaićevog rječnika stranih riječi. Citat značenja riječi tendencija bio je podnaslov i time sastavni dio članka. Iz drugoga članka izbačena je rečenica: »Jer, poslovice kaže, da je glup samo onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene.«. Nisam ni obaviješten o toj promjeni, niti pitan dozvoljavam li da se takav članak objavi pod mojim imenom.

U prvom članku, naslov »Tendencija« (koji je preimenovan u »Traumatično na Kleku«) trebao je upozoravati na dvije suprotne težnje, sklonosti, namjere, svrhe, struje prema nečemu, misli koje se provode kroz članak, na dva suprotna nagnuća, cilja, smjera, stremljenja i pravca kojima se kreće razvitak neke pojave. U ovom slučaju to je s jedne strane povećavanje komfora u planinarskim objektima, a s druge strane smjernica ljudi koji žele zaštititi prirodu, u suglasnosti s Međunarodnim planinarskim savezom (UIAA): smanjivanje komfora u kućama visinskog područja i time odvrćanje posjetitelja od dužeg boravka. Dakle, da ne pišem težnje, sklonosti, nagnuća, cilja, namjere, smjera, stremljenja, svrhe, struje prema nečemu, misli koje se provodi kroz članak i pravac kojim se kreće razvitak neke pojave napisao sam stranu riječ tendencija koja sva ta značenja ima u

sebi. Nisam od onih koji vole strane riječi u hrvatskom jeziku, ali ponekad kada sva značenja neke strane riječi podupiru tekst, može se napraviti iznimka.

Objasnivši zašto je trebao ostati naslov »Tendencija«, razvidno je da naslov »Traumatično na Kleku« nema veze sa sadržajem članka (ni »Traumatično«, ni »Kleku«), jer je umjesto Kleka to mogao biti Putalj, Bijele stijene, Crnopac, Kaptolska lugarnica, Zavižan itd. itd.

U mom drugom članku pri uredničkoj promjeni naslova napisana je riječ »drugačije« iako sam u originalnom naslovu tu riječ napisao drukčije. To ne mogu prihvatiti jer je riječ »drukčije« preporučljivije pisati od riječi drugačije, makar po Londoncu (S. Babić, B. Finka i M. Moguš, Hrvatski pravopis, Školska knjiga, Zagreb, 1990., pretisak izdanja iz 1971.). Uostalom, ako su dvije riječi jednakovrijedni sinonimi, tada treba ostaviti autorov izbor, ako ni zbog ničeg drugog onda zbog pristojnosti jer autor nije pogriješio.

A poslovice da je glup onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene namjeravao sam suprotstaviti uvjerenju da se kod nas još uvijek cijeni kada netko stalno ima isto mišljenje, stajalište. Hvali ga se kako je postojan i tome slično. Mislim da nam je to ostalo još iz dana socrealizma gdje su tako opisivali svoje junake. No, gledajući zdravorazumski, promijeniti mišljenje nakon što čovjek spozna više novih stvari i događaja oko sebe sasvim je normalan slijed. Isto tako, ako su se okolnosti u kojima sagledavamo stvari i događaje promijenile, bilo bi logično da i čovjek koji to sagledava promijeni svoje mišljenje. To je samo znak čovjekove inteligencije. Po mojoj prosudbi, ta je poslovice trebala potaknuti ljude da promisle o svojim stajalištima i da ih ako je nužno promijene bez neugodnog osjećaja da nije dobro mijenjati mišljenje, što je bila jedna od temeljnih namjera članka.

Odmah mi je bilo jasno da je lektura u najmanju ruku problematična. Pogledao sam tko su lektori. Na prvom mjestu piše ime Željka Poljaka. Koliko je meni poznato, Željko Poljak je liječničke struke. Mislim si, da neki nestručnjak liječi ljude ovaj bi ga liječnik s pravom nazvao nadriliječnikom. Znači da i ja našeg liječnika koji lektorira bez potrebne stručne sprema mogu slobodno zvati nadrilektorom. Jesu li i gospoda Radovan Milčić i Goran Gabrić također nadrilektori? Ili su sva trojica samo korektori, a lektora nije ni bilo. Tko je zapravo loše lektorirao tu jednu riječ od ukupno jedne riječi koja je lektoriranjem ispravljena

– u oba članka? Tko je mijenjao naslove tako da ne odražavaju pravu sliku teksta, stručnjak ili nadri-stručnjak?

Duboko sam svjestan da neki članak može i ne mora biti objavljen i da je to slobodna volja urednika, odnosno uredništva koji to ne moraju čak ni objasniti. Druga je stvar ako netko neki članak promijeni, makar samo jedno slovo, to zapravo više nije originalni članak. Tada mora postojati konačan pristanak autora na objavu izmijenjenog članka (autorizacija članka). Jednim velikim dijelom moj je problem riješen upravo tako i to u dogovoru s glavnim urednikom. Urednik mi uredno pošalje uređeni članak prije objave na autorizaciju.

I onda se javi novi problem. Urednik ili lektor izbaci koju rečenicu, sliku ili slično da skрати članak, da članak fizički stane u časopis. Ako ne pristanem na kraćenje članka, urednik neće moći objaviti članak jer fizički nema mjesta. Ja ne bih želio komplicirati (urednik treba naći članak i to određene veličine, tj. članak koji bi bio objavljen umjesto moga), ali ni objaviti nešto što nije posve moje. U toj nedoumici dolazi do kompromisa. Ja zamolim urednika da ono što me najviše smeta ispravi, a ono što me manje smeta da ostavi po svome. Što će biti jednog dana kada nećemo moći postići kompromis? U svakom slučaju, kvalitet-nija lektura sigurno bi umanjila ovaj problem.

Hrvoje Zrnčić

ODGOVOR UREDNIKA: STVARANJE ČASOPISA JE TIMSKI POSAO

Vrijedni zagrebački planinar Hrvoje Zrnčić otvorio je već u našem časopisu nekoliko dobrih polemčkih tema, a nedavno je uredništvu poslao pismo s primjedbama na uređivanje i lektoriranje svojih članaka za »Hrvatski planinar«. Premda većinu čitatelja posebno ne zanima kako se priprema, uređuje i lektorira časopis kakav je naš (to zapravo i nije tipično planinarska tema), Zrnčićevo pismo potaknulo nas je da pojasnimo što i kako radi uredništvo HP, jer bi to svim suradnicima časopisa moglo biti korisno i zanimljivo. Opširnije upute o tome kako se priprema HP i kako pripremiti svoj članak objavljene su na web-stranici www.plsavez.hr/HP.

Ključ je razumijevanja kako nastaje bilo koji časopis ili knjiga u prihvaćanju činjenice da je to serijski timski rad autora, urednika, lektora, korektora, grafičkih djelatnika, tiskarskih radnika (pa i čitatelja). Njihov proizvod je točno onakav kakvim ga svi oni zajedno uspiju napraviti – dakle, nije stvar samo autora, niti samo urednikova. U tom postupku pisci pišu, urednici uređuju, lektori lektoriraju, grafički pripremaši rade grafičku pripremu, tiskarski djelatnici tiskaju, a čitatelji čitaju. Nevolje mogu nastati kad netko u tom postupku ne napravi dobro svoj dio posla ili kad se ti poslovi izmiješaju – kad se tiskarski djelatnik uplete u poslove grafičkog dizajnera, grafički dizajner u poslove lektora ili autor u posao urednika. Nevolje nastaju i kad sudionici u tom postupku ne dopuštaju drugima da obave svoj dio timskog posla; autori urednicima, urednici lektorima i slično.

Za razliku od mnogih drugih poslova, ne postoji točan i objektivan pokazatelj koliko neki urednik radi dobro, tim više što mnogima nije jasno što on zapravo treba raditi. Neki su skloni misliti da urednici postoje

samo zato da rukopise razvrstaju na one za tiskaru i na one za »urednički koš«, nemajući mnogo razumijevanja za pravila koja moraju postojati u uređivanju svake publikacije. Kako se i iz samog imena može razabrati, zadaća urednika je da uređuje članke i časopis u cjelini. Da im je zadaća samo da izabiru članke, ta bi se funkcija zvala »glavni i odgovorni izbornik«. No, čak i za nogometne izbornike, u čiji se posao svi odlično razumiju, valjda nitko ne misli da im je zadatak samo probrati 11 najboljih igrača, već im je glavni zadatak uigrati i maksimalno iskoristiti njihov potencijal da bi se stvorila pobjednička momčad.

Evo konkretnih pojašnjenja što je učinjeno na Zrnčićevim tekstovima. Naslov »Tendencija« i prateće rječničko objašnjenje te riječi zamijenjeno je jer se naslov uredništvu činio preopćenitim i nejasnim za ono o čemu se u članku govori. Prihvaćam opasku da novi naslov možda nije najsretnije riješen, no bio je u

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

Kompasi

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

duhu sadržaja o kojem se dalje piše (možda bi bolje bilo: »Treba li uređivati planinarske domove« ili nekako slično, no takav naslov djelovao bi pomalo dosadno). Navođenje uzrečice da je »glup onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene«, a u kontekstu priče o planinarima koji uređuju planinarske domove iako bi prema preporukama UIAA trebalo smanjivati komfor domova smještenih u visinskim predjelima, mogla bi se shvatiti uvredljivim (tj. da su ti marljivi planinari glupi), premda to sigurno nije bila namjera autora članka. Budući da ta opaska nije važna za poantu članka, pri redakтури je izostavljena, čime nije poremećena poanta niti narušena kvaliteta članka.

Izbor riječi »drugačije« umjesto »drukčije« jedina je primjedba koja se odnosi na jezičnu lekturu. Poznata je javna polemika o tome koji pravopis je »ispravan«, no ovdje ćemo samo reći da se, prema internom dogovoru, HP lektorira prema Anićevom rječniku. Bilo bi neozbiljno da je pola časopisa napisano bilo prema jednom, a pola prema drugom pravopisu. Štoviše, prilika je da pohvalimo lektore i korektore koji svoj posao obavljaju samozatajno, volonterski i izrazito kvalitetno iz broja u broj jer rijetko koji časopis prolazi tako temeljitu lekturu kao »Hrvatski planinar«.

Naime, nakon uredničkih dorada (redakture), članke lektorski doraduju prof. dr. Željko Poljak (a dr. Poljak je osim medicine studirao i kroatistiku) i za njim član uredništva Robert Smolec. Lektoriranje se od prošle godine obavlja računalno, pri čemu lektori označavaju sve svoje intervencije pa se može pratiti tko je što napravio. Zatim se izrađuje radna verzija časopisa u PDF formatu koju urednik šalje e-mailom članovima Uredničkog odbora i suradnicima tjedan dana prije zaključenja broja. Časopis prije tiska svaki put pažljivo pročitaju i vrlo temeljito korigiraju Radovan Milčić i Goran Gabrić, a i ostali koji uoče pogreške mogu upozoriti na to prije zaključenja broja.

Istina je da planinari koji lektoriraju i korigiraju HP nisu profesionalni lektori, ali ni većina suradnika HP nisu profesionalni književnici ili novinari, niti su autori fotografija koje se objavljuju profesionalni fotografi, a časopis unatoč tome obiluje kvalitetnim tekstovima i atraktivnim fotografijama. Nitko, međutim, ne bi autore članaka nazvao nadriautorima ili autore fotografija nadrifotografima, pa je nazivanje osoba koje lektoriraju i korigiraju HP nadriilektorima i njihovo poimenično prozivanje u najmanju ruku nekorektno prema vrijednim planinarima koji se vrlo dobro razumiju u pravila sintakse, gramatike i pravopisa, premda za to nisu fakultetski obučavani (i to svoje znanje nesebično daruju časopisu).

Postoje dvije vrste autora: jedni su nesretni kad se u njihovu tekstu nešto mijenja, a drugi su zahvalni za svako poboljšanje. U početku sam i ja znao biti nesretan zbog svakog lektorskog zahvata u člancima koje sam pisao za razne časopise, a sada sam najnesretniji kada se moj članak objavi bez ikakve uredničke dorade i bez lekture jer je to znak da urednici i lektori nisu napravili svoj posao. Možda sam, doduše, dosad imao sreće da su mi urednici i lektori uvijek poboljšali tekst, učinili ga čitkijim i jasnijim, no čini mi se da je to zapravo više stvar autorskog stava. Unatoč tome što prof. Poljak ima polustoljetno uredničko i lektorsko iskustvo, zahvalan mi je ako mu predložim neko poboljšanje. I moji članci za HP prolaze dorade bar četiri članova Uredničkog odbora, a znajući da će vještiti od mene doradivati tekstove koje napišem, lakše se posvećujem pisanju.

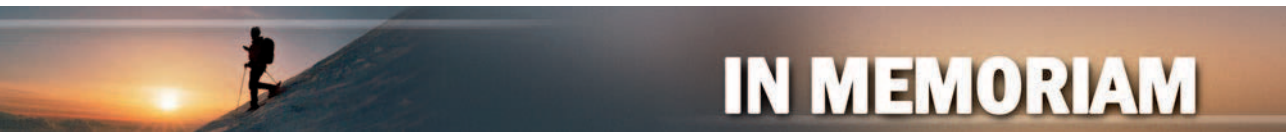
Ako postoji neki problem u pripremi časopisa za tisak, jasno je da bi ga trebalo rješavati zajednički, tj. timski. U cilju dobre suradnje bilo bi dobro sa svakim autorom razjašnjavati svaku doradu prije tiska, no to jednostavno nije izvedivo jer za časopis HP svi autori, urednik, lektori i korektori rade u slobodno vrijeme.

Radi provjere doradujemo li članke uzaludno i pogrešno, nekoliko sam puta izveo jednostavan pokus: dao sam neupućenim čitateljima tri grafički identične

verzije istog članka nepoznatog autora (neuređenu, uređenu a nelektoriranu te uređenu i lektoriranu) na listovima označenim samo nasumično raspoređenim oznakama A, B i C i zamolio ih da odaberu onu verziju koja im se čini najjasnija i najbolje napisana. Svi, bez iznimke, odabrali su uređenu lektoriranu verziju. Imajući to u vidu, autori koji na svoje članke gledaju subjektivnim očima smatrajući ih gotovo

savršenim djelima, trebali bi razumjeti da čitateljima ne mora biti zanimljivo niti jasno ono što se njima čini takvim i s razumijevanjem prepustiti uredništvu da obavi svoj dio timskeg posla. Ne treba zaboraviti ni to da se članci ne pišu i ne dorađuju zbog autora ili urednika, nego zbog čitatelja, a ponekad se čini kako upravo to najlakše zaboravljamo.

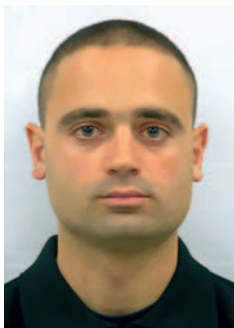
Alan Čaplar, urednik HP

IN MEMORIAM

JOŠKO BOŽIĆ (1975. – 2007.)

Dana 3. lipnja, od posljedica teške prometne nesreće, preminuo je istaknuti hrvatski planinar i gorski spašavatelj, Joško Božić. Joško je bio gorski spašavatelj svjetske razine iza kojeg stoje i žive stotine spašenih života. Sudjelovanjem u brojnim alpinističkim ekspedicijama, penjanjem stotina alpinističkih smjerova te svesrdnim širenjem stečenog znanja među novim naraštajima, Joško je svoje ime zauvijek uklesao među najbolje hrvatske alpiniste.

Iako je svoju sportsku karijeru započeo boksom (juniorski prvak Hrvatske) i taekwandom, ubrzo se okrenuo prema planinama te je još kao maloljetnik završio planinarsku i alpinističku školu u HPD »Mosor«. Svoje stečeno planinarsko znanje kao mlad je iskoristio i u Domovinskom ratu od 1993. godine pa do završnih oslobodilačkih operacija. Po završetku rata, organizirao je i vodio nekoliko alpinističkih škola HPD »Mosor«, a od 1995. godine postaje i član HGSS-a u kojem je prepoznat kao veliki potencijal.

Za vrijeme svog spašavateljskog staža, Joško je napravio velike pothvate i u alpinizmu, a većinu svojih aktivnosti popratio je iznimno kvalitetnim video i foto zapisima. Popeo se na Aconcagua (6960 m), Ojos del Salado (6900 m), Mt Logan (6025 m) i Mt McKinley (6128 m). U Himalaji se popeo na do tada neosvojeni vrh Pari Lapcha (7000 m), a penjao se i na teške vrhove poput Ama Dablama (5563 m) i Mustag Ate (7546 m). Ispenjao je više stotina alpinističkih smjerova u suhim i zaleđenim stijenama od kojih neki do tada nisu bili ispenjani.

Joško Božić je sudjelovao i u brojnim drugim ekspedicijama u kojima je prošao neke od najvećih pus-

tinja svijeta: Sahara, Atacama, Gobi, Takla Makan, a sudjelovao je i u brojnim avanturističkim utrka, spomenimo samo višednevne utrke »Eco-challenge« u Maroku i Patagoniji. I sam je uspješno organizirao dvije pustolovne utrke u Hrvatskoj.

Bio je čovjek širokih pogleda i interesa, pa je osim alpinizmom i spašavanjem, lepezu svojih sposobnosti širio i drugim aktivnostima: ronjenjem (u kojem je stekao status instruktora) i speleoronjenjem, padobranskim jedrenjem (paragliding), pustolovnim utrka, jedrenjem...

Ovo bogato znanje i iskustvo, Joško je nesebično stavljao u službu spašavanja ljudskih života usavršavajući tehnike spašavanja u teškim i zahtjevnim situacijama. Pred kraj svog tragično prekinutog života dobio je priznanje za rad, sposobnost i poštovanje izborom za pročelnika HGSS Stanice Split.

Nikada nije tražio privilegije među kolegama, uvijek je njegovo mjesto u akcijama spašavanja bilo zahtjevnije i rizičnije. Nije ga bilo neobično vidjeti na užetu podno helikoptera ili na više stotina metara visokoj stijeni, kada je god za to bila potreba. Ne samo svojim tehničkim sposobnostima, već nadasve toplinom svog duha, Joško je često puta bio nezamjenjiva karika u spašavanju. Stoga je njegov gubitak nenadoknadiv za Hrvatsku gorsku službu spašavanja. Koliko je bio poštovan i voljen najbolje pokazuje posljednji ispraćaj na splitskom groblju Lovrinac, gdje su Joška ispratili brojni planinari i gorski spašavatelji, koji su za tu priliku došli iz cijele Hrvatske. Joško Božić će svima koji su ga poznavali biti trajno nadahnuće.

Frane Bebić

PUH VIŠE NIJE DOMAR NA IVINIM VODICAMA

Ljubav prema prirodi a nadasve prema planinama povezala je skupinu ljudi kojima je zajednička misao bila osnivanje Planinarskog društva »Babulj« u Bibinjama. Ta je zamisao stara nekoliko godina, a razvijala se na zajedničkim izletima Bibinjana u planine. Dana 8. listopada 2006. održana je osnivačka skupština na kojoj su izabrana tijela Društva, a 4. srpnja ove godine održan je u prostorijama OŠ Stjepana Radića svečani program povodom osnutka PD »Babulj« Bibinje. Uvodnu riječ o osnutku i budućem djelovanju održao je tom prilikom predsjednik Društva Stjepan Gverić, a potom je Mile Gverić održao predavanje s dijaopozitivima o počecima planinarstva u Bibinjama, koji sežu unatrag 30-ak godina.

Najbolji pokazatelj entuzijazma članova mladog PD »Babulj« jest rad na obnovi planinarskoga skloništa »Ivine vodice«. U dogovoru s upravom NP »Paklenica« i članovima HPD »Paklenica« iz Zadra, PD »Babulj« je preuzelo zadaću da obnovi i održava sklonište, koje je bilo u jadnom stanju i predstavljalo je crnu točku na pakleničkom području.

Donator materijala za obnovu bilo je poduzeće Tornado commerce iz Bibinja, a u suradnji s NP Paklenica organiziran je prijevoz materijala helikopterom Hrvatske vojske. Akcijom je sklonište pretvoreno u jedno od najkvalitetnije opremljenih na Velebitu.

STJEPAN GVERIĆ

Dopremanje materijala za obnovu

Obnovljena je prizemna prostorija, a preostaje uređenje potkrovlja te popravak terase i vanjske žbuke. Zidovi i pod obnovljene prostorije potpuno su izolirani i obloženi, a doneseni su novi štednjak i kuhinjski elementi.

Sklonište je već sada na ponos članovima PD »Babulj« Bibinje, a nadamo se da će biti i svakom dobronamjernom planinaru, te da ćemo uspjeti održati stvorenu razinu kvalitete skloništa.

Stjepan Gverić

Planinarsko sklonište »Ivine vodice« ključna je točka za uspon na Sveto brdo i Vaganski vrh

Planinarski dom na Matinskom visu

POSJETITE PLANINARSKI DOM NA MATINSKOM VISU

Hrvatske planinare koji posjećuju i planine BiH zasigurno će zanimati dobra mogućnost za noćenje i planinarenje u samome srcu Bosne. Riječ je o planinarskom domu na Matinskom visu, koji je 2001. izgradilo PD »Vis« iz Žepča. Od tada do danas dom je uređen iznutra i sada ima potpun komfor u skladu s potrebama planinara. Može primiti 50 osoba na spavanje, a isto je toliko mjesta za stolovima u dnevnom boravku ili na terasi. U prizemlju su predsoblje, kuhinja i dnevni boravak, a na katu i u potkrovlju sobe s krevetima. Osvjetljava se plinskom rasvjetom, a vodom se snabdijeva s obližnjega krasno uređenog nepresušnog izvora. Izgrađen je na prostranom proplanku i okružen je borovom šumom.

Do doma se dolazi iz smjera Žepča, koje je od Slavonskog Broda udaljeno 120 km. S magistralnog puta M-17, koji obilazi Žepče, treba skrenuti desno pored restorana »Jeleč« asfaltnim putom do kraja sela Ljubna i nastaviti odličnim makadamom, prohodnim i za autobuse, do sela Vitlaci (8 km). Prije mosta preko potoka nalazi se veliko parkiralište s kojeg kreće markirana staza. Njome stižemo do doma za sat i četvrt. Nastavimo li preko mosta makadamom, stići

ćemo do doma malo brže. Cesta nije pogodna za osobna vozila.

Od planinarskog doma preko releja do vrha Matinskoga visa (964 m) stiže se za 45 minuta laganog planinarskog hoda. S vrha se pruža vidik na srednjobosanske planine Vlašić, Vranicu, Bjelašnicu i Ozren, pa sve do Konjuha i Posavine. Do vrha se može i kružnom stazom preko vidikovca i lovačkog doma koji je pod samim vrhom, a put traje oko tri sata hoda. Prostor oko doma pogodan je za kampiranje i odmor, te za kraće šetnje dobro markiranim i održanim stazama.

Matinski vis dio je planine Mahnjače (ne Manjače kako stoji na nekim kartama!). Najviši vrh nosi ime Velika Mahnjača (1358 m), a prilazi mu se iz sela Željeznog Polja, do kojeg se stiže skretanjem udesno s magistralnog puta M-17 kod sela Golubinja iza Žepča prema Zenici. Na vrhu je još uvijek vojna posada pa se na žalost na nj za sada ne može.

Planinarsko društvo »Vis« iz Žepča osnovano je 13. studenoga 1999., a vodi ga vrijedni predsjednik Mirko Matijević, koji je ujedno i predsjednik Planinarskog saveza Herceg-Bosne. Njemu se treba najaviti za korištenje doma ili vođenje planinom, na mobitel 00387/63-358-338.

Berislav Tkalac

10. USPON NA DINARU

Ovogodišnji jubilarni deseti tradicionalni uspon hrvatskih planinara na najvišu hrvatsku planinu Dinaru bio je izniman i poseban doživljaj. Uspón je održan u subotu 4. kolovoza u čast Dana domovinske zahvalnosti kao gesta počasti i zahvalnosti hrvatskih planinara svim hrvatskim braniteljima.

Uoči pohoda članice ženske himalajske ekspedicije »Cho Oyu« zajedno s čelnicima HPS-a Darkom Berljakom i Vladimirom Novakom bili su gosti na večeri u Glavašu kod predsjednika HPD »Sinjal 1831« Nikole Gojevića i ostalih članova Društva. Uz specijalitet dinarskog kraja, bilo je to svima lijepo ugodno i nezaboravno druženje.

Početak uspona bio je u subotu u 7 sati ispred planinarske kuće »Glavaš« u Glavašu, a okupilo se dvjestotinjak planinara iz cijele Hrvatske. Nakon okrijepe planinare je pozdravio predsjednik HPD »Sinjal 1831« Nikola Gojević, odjeven u svečanu narodnu nošnju kijeuskog kraja koja se oblači samo u iznimno svečanim prigodama, a takva je bila ova. Tom prigodom podijeljene su zahvalnice HPD »Sinjal 1831« gospodi Darku Berljaku i Vladi Novaku za pomoć u dosadašnjoj organizaciji uspona. Također su svi planinari, sudionici 10. uspona dobili prigodna priznanja. Uspón su osiguravali članovi HGSS Stanice Šibenik i vodiči Stanice vodiča Split.

Usput, uspon od Glavaša do vrha, dug 4 – 5 sati za prosječnog planinara, naše himalajke prošle su za 95 minuta. Uspón su pratili članovi HGSS-a iz Splita.

Po povratku sa Sinjala planinare je ispred planinarske kuće u Glavašu, smještene u sjeni stoljetnog hrasta dočekaio planinski grah u »izvedbi« kuharice Mire Gojević. Posebno priznanje HPS-a za organizi-

Članice ekspedicije »Cho Oyu 2007« u Glavašu

ranje dosadašnjih uspona dobili su predsjednik društva Nikola Gojević i tajnik Marko Gojević, a što je ujedno i priznanje svim članovima Društva koji su aktivno sudjelovali u pripremi i organizaciji svih dosadašnjih uspona.

Po povratku sa Sinjala mnogi planinari su produžili svoj boravak u poddinarskom kraju ili na samoj Dinari. Za sve informacije oko smještaja u Kijevu i u planinarskim kućama »Glavaš« i »Martinova košara« zainteresirani se mogu javiti Marku Gojeviću na mobitel 091/52-15-285.

Ovom prilikom zahvaljujemo se svima koji su u proteklom vremenu sudjelovali u organizaciji i u usponima ili na neki drugi način pripomogli da naš najviši vrh zauzme mjesto i važnost koja mu pripada u planinarstvu i u društvu općenito. Na kraju, pozivamo sve koji su već bili na Dinari da nam dođu opet.

Nikola Gojević

METALNI ŽIGOVI NA GPP-U

Članovi HPD »Zagreb-Matica« tijekom ovog proljeća i ljeta ugradili su metalne žigove na desetak vrhova, kontrolnih točaka GPP-a. Metalne žigove sada imaju Klek, Lovnik, Orlova stijena, Okrugljak, Leveš vrh i Špičasti vrh.

Obilaskom planinarskih obilaznica diljem hrvatskih planina uočili smo i imamo praktičnu primjedbu na ugradnju metalnih žigova u kamene stijene ili zidove. Uočili smo da su na pojedinim mjestima ugrađeni na način da se ne mogu natopiti bojom s jastučića ili dobro utisnuti u dnevnik (stijena je ispučena ili samoga žiga), a najbolji primjer za to je Bjelolasica. Također je uočeno da se žig ugrađuje pod nepodesnim nagibom tako da se na njemu skuplja kišnica i

Svečano otvorenje 10. pohoda na Dinaru

led. Ovo se ne događa kada se metalni žig ugradi pod blagim nagibom te se s njega slijeva voda. Nadamo se da će se ove sitne primjedbe uvažiti pri postavljanju metalnih žigova na našim planinama.

Milan Vujnović i Ivica Geček

OBNOVLJEN GEODETSKI STUP NA PLIŠU KOD KLANE

Krajem prošle godine u povodu 10. godišnjice postojanja i djelovanja PD-a »Pliš« iz Klane obnovljen je betonski stup na vrhu Plišu, po kojem je društvo dobilo ime. Stup visine jednog metra i promjera 80 cm bio je zbog vremenskih utjecaja u lošem stanju pa je postojala opasnost od urušavanja. Na stup je postavljena metalna ploča promjera 50 cm s ucertanim smjerokazima prema svim vidljivim bližim i daljim vrhovima (Učki, Obruču, Gumanacki, Osoršćici i sjevernom Velebitu). Za vedra vremena vide se i Julijske Alpe (Triglav, Jalovec i Mangart). U obnovi stupa sudjelovali su Ivan Starčić, Željko Šebelja i Davor Valenčić.

Pliš je kontrolna točka Klanjskog planinarskog puta. Na vrhu je postavljena kutija s pečatom i upisnom knjigom, iz koje je vidljivo da Pliš posjećuje velik broj planinara i ljubitelja prirode. Mnogo je pohvala ljepoti ovoga kraja i čistoći prirode, a osobito prekrasnom vidiku koji se pruža na Kvarnerski zaljev. Uz postojeću markaciju iz Klane i Lisca, ove je godine markirana staza iz Pilane, od Ranča Malinica do vrha.

Ivan Starčić

IVAN STARČIĆ

Stup na vrhu Pliša prije obnove

Alka – na biciklu

32. SLET PLANINARA SLAVONIJE

Prvog rujanskog vikenda u Gazijama u podnožju planine Krndije održan je 32. slet planinara Slavonije. Domaćin ovog sleta bilo je HPD »Sunovrat« iz Đurđenovca, a u organizaciji su pomogla i društva iz Đakova i Belišća te Slavonski planinarski savez.

Prvoga dana sleta planinarilo se Slavonskim planinarskim putem od Borovika do Gazija i od Orahovice do Gazija, što su lijepi jednodnevni izleti. Nakon nekoliko kišnih dana, za vikend je bilo prekrasno vrijeme pa su izleti bili ugodni. Drugi dan sleta obilježilo je masovno okupljanje planinara kod planinarske kuće »Tivanovo«. Okupilo se više od 300 planinara iz 25 planinarskih udruga iz Hrvatske i susjedne BiH. Uz mještane, slet su popratili članovi udruge prirodnjaka te članovi udruge voćara i vinogradara sa ponudom svojih proizvoda. Nakon uvodne riječi predsjednika HPD-a »Sunovrat« Antuna Kasapovića, slet su otvorili dopredsjednik HPS-a Tomislav Čanić i predsjednik SPS-a Miroslav Mesić. Potom je kolona planinara, uz pratnju domaćina, pošla uz potok Babinu vodu pa se preko Vrletine i vidikovca u trosatnoj šetnji preko Ravnog brda vratila u Gazije. Neki su za to vrijeme stigli i na Petrov vrh. Goste je čekao kuhani grah i pečene polovice šarana. Poslije ručka gosti su uključeni u sportske igre: alka na biciklu, pikado, natjecanje u brzini izjedanja palačinki »maršalki« na vrijeme bez pomoći ruku i sportsko penjanje u četiri kategorije (muški, žene, juniori, seniori). Uz glazbu i ples te gromoglasno navijanje, gosti su uživali sve do kasnog poslijepodneva, a na kraju su podijeljena priznanja i nagrade najuspješnijim natjecateljima.

Antun Kasapović

SUSRET PLANINARA NA »ZEKINOJ GRUDI« NA PLANINI RADUŠI

Česti su međusobni posjeti planinarskih društava udruženih u Planinarski savez Herceg-Bosne. Ta su društva i redoviti gosti planinara Dalmacije te drugih hrvatskih planinara, kao i onih širom Bosne i Hercegovine. Pohod koji su članovi HPD »Prenj 1933« iz Mostara organizirali kao uzvratni posjet svojim dugogodišnjim prijateljima iz UP »Raduša« iz Uskoplja – Gornjeg Vakufa ostat će svim sudionicima u divnom sjećanju po gostoprimstvu domaćina i usponu prekrasnim predjelima planine Raduše.

Pohod je održan 21. travnja. Osobnim vozilima krenuli smo svi zajedno prema Uskoplju te nakon sat vremena vožnje stali kako bismo popili prvu jutarnju kavu u restoranu kod Sičaje. Domaćini su nas dočekali u susjednom selu Pidrišu. Uspón do planinarskog doma »Zekina gruda« (1347 m) na Raduši nije težak, a uz kraće smo stanke do odredišta stigli za dva sata. Rasporedili smo se, prezalagajili te nastavili dalje s izletom po planini Raduši. Puni dojmova u predvečerje smo se vratili u dom. Nakon ukusne večere slijedile su zdravice, a dugo prijateljsko druženje nastavilo se do kasno u noć – kao da smo pjesmom htjeli što čvršće osnažiti svoje prijateljstvo.

Pred planinarskim domom na »Zekinoj grudi«

Ta nit prijateljstva nastavila se već s prvim zrakama sunca jer smo sljedeći dan ponovno razmjenjivali zdravice, kavice i objede, a poduzeli smo zajedno još jednu dobru šetnju. Takav ugođaj i izraze prijateljstva bilo je teško ostaviti za sobom. Lijepi trenuci ne mogu se zaboraviti, ali se moraju na kratko prekinuti, te smo se s tim dojmom i rastali.

Smilja Crnogorac

Adresa: III Cvjetno naselje 20, 10000 Zagreb

tel: 01 6065 840 • fax: 01 6065 841 • e: vmd@vmd.hr

ID HR-AB-01-080038509 | IATA 75321271 | član UHPA

SKIJANJE

SKI OPENING - Austrija
Francuska
Italija

Mölltaler & Grossglockner - 17.-18.11.07 & 07.-09.12.07
Les 2 Alpes - 15.-22.12.07 & Alpe d'Huez - 05.-12.01.08
Val Gardena - 19.-26.01.08

NOVO!!!

Kvalitetne transportne vreće za vaše pohode i putovanja

RONJENJE, TREKKING, POHODI...

RONJENJE U CRVENOM MORU-Liveaboard safari
NEPAL - Nar Phu Trek
KORZIKA, NORVEŠKA, DOLOMITI

ožujak/travanj 2008
svibanj 2008
svibanj-srpanj 2008

Za detaljne programe i cijene nazovite, pišite, navratite...

www.vmd.hr

**AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE
za sve destinacije diljem svijeta**

SERIJA ČLANAKA O DR. KRAJAČU

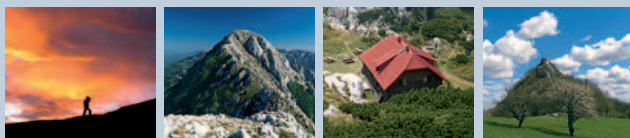
Zagrebački tjednik »Hrvatsko slovo« počeo je objavljivati dijelove iz neobjavljene knjige o dr. Ivanu Krajaču, istaknutoj ličnosti iz povijesti hrvatskog planinarstva i politike (reformator i predsjednik HPD-a; istaknuti HSS-ovac, nestao 1945. u ratnome metžu), koju je napisao zagrebački planinarski senior Vladimir Jagarić. U svakom broju tjednika može se pročitati novi ilustrirani nastavak veličine cijele stranice novinskog formata. Prvi dio objavljen je 13. srpnja, a predviđa se ukupno petnaest nastavaka. Pregovara se o tiskanju cijelog rukopisa u obliku knjige.

Željko Poljak

PET GODINA PD »BORIK«

Planinarsko društvo »Borik« iz Đurđevca ove godine slavi mali jubilej: prošlo je pet godina od njegova osnutka. Za kratko vrijeme društvo je postiglo lijepe rezultate: đurđevačke planinarke i planinari popeli su se na Mont Blanc (4810 m), Kilimanjaro (5830 m) i Aconcaguu (6960 m). Penjali smo po Dolomitima, Visokim Tatrama, Olimpu, Južnim Karpatima (Rumunjska), planinama Češke, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, Austrije, Nepala i Slovenije. Najviše se ipak planinarilo po Lijepoj Našoj: članovi društva popeli su se na brojne vrhove Papuka, Krndije, Medvednice, Gorskoga kotara, Like, Dalmacije, otoka i Velebita.

PD »Borik« zasigurno je jedno od najmlađih društava u Hrvatskoj koje je organiziralo uspon na Kilimanjaro. Taj je pothvat izveden u siječnju i veljači 2005. Društvo ima visokogorsku, alpinističku i markacističku sekciju, a organiziralo je i planinarsku školu. Predsjednici društva bili su Đuro Petrović i Željko Orač, a sadašnja je predsjednica Milica Fuček. Društvo broji oko 100 članova. Društvo posjeduje umjetnu stijenu na kojoj za vrijeme đurđevačke Picokijade (posljednji vikend u lipnju) građani i gosti Đurđevca iskušavaju svoje vještine. Sve naše veće akcije

Sudjelujte u foto-natječaju »Hrvatskog planinara«!

Pripremajući se za obilježavanje 100. godišta časopisa i 110. obljetnice izlaska prvog broja u 2008. godini Urednički odbor »Hrvatskog planinara« priređuje foto-natječaj radi prikupljanja kvalitetnih snimaka za objavljivanje u časopisu i promidžbu časopisa u 2008. godini.

1. U natječaju mogu, sa svojim snimkama, sudjelovati svi zainteresirani planinari osim članova Uredničkog odbora.
2. Za natječaj se primaju digitalne snimke **veličine 1600 x 1200 pixela ili veće**, koje nisu računalno obrađene (originalne snimke – onakve kakve su snimljene).

3. Teme su:

- a) vrhovi Hrvatske planinarske obilaznice
- b) godišnja doba u hrvatskim planinama
- c) čovjek i planina
- d) inozemne planine
- e) slobodni motivi iz planina

U svakoj temi jedan autor može sudjelovati **s najviše 10 snimaka**. Onome tko pošalje više od 10 snimaka za neku temu ili ne označi koje slike pripadaju kojoj temi, urednik časopisa će napraviti predselekciju i razvrstati snimke u odgovarajuće teme.

4. Na snimkama treba biti naziv ili naznaka što je na njima prikazano (najbolje u imenu datoteke – npr. *Planinska čarolija.jpg*, *Vidik s Malog Rajinca.jpg* i slično).
5. Upućivanjem na natječaj, pošiljatelj jamče da su kao autori slika suglasni da se snimke objave u časopisu i koriste za promidžbu časopisa u 2008. godini.
6. Snimke treba **do 1. prosinca 2007.** poslati na adresu uredništva: **Hrvatski planinarski savez, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb**, uz naznaku »za foto-natječaj »Hrvatskog planinara«.
7. Snimke će ocjenjivati Urednički odbor HP, pri čemu članovi Uredničkog odbora pri izboru neće biti upoznati tko je autor koje slike. Prednost pri izboru imat će slike dobre kompozicije i lijepih boja, te atraktivni snimci iz hrvatskih planina. Snimke će se ocjenjivati pojedinačno, ne kao kolekcija.
8. Rezultati natječaja objavit će se u časopisu, najuspjelije snimke bit će tiskane na naslovnici, duplerici ili drugdje u časopisu u idućih godinu dana, a osim toga autori triju najboljih snimaka u svakoj kategoriji bit će i simbolično nagrađeni.

Urednički odbor HP

redovito su pratili mediji (televizija, lokalne radio-postaje i tiskovine). Bilo je mnogo druženja s društvima iz Bjelovara, Koprivnice, Zagreba, Đakova, Đurđenovca, Županje, Daruvara, Gospića i drugih mjesta. U prvoj godini društvo je dobilo značajnu pomoć planinarskih društava iz Koprivnice i Bjelovara. Stalne prostorije ima u Ulici Antuna Radića 2 u Đurđevcu, a sastanci se održavaju svake druge srijede u 20 sati.

Anto Lončarić

NOVOSTI S TROGLAVA

U rujnu svake godine na troglavskom vrhu Maglaju (1475 m) obilježava se obljetnica Planinarsko-diverzanskog voda »Kijevo«. Vod se sastajao od mještana Kijeve, članova HGSS-a Stanice Split i članova HPD »Mosor« iz Splita. Ove godine, uspon je održan 8. rujna.

Na vrhu Maglaja prošle je godine postavljen 4 metra visok mramorni križ, koji se uočava iz daljine. I ove godine se okupilo oko pedesetak pripadnika voda, a svečanost je uveličalo lokalno stanovništvo i petnaestak planinara iz PK »Split«. Pod vrhom se nalazi bivši vojni objekt u derutnom stanju, pa se nametnula ideja o njegovu uređenju kao jednostavnog skloništa i spomen-kuće.

S planinarskog gledišta pohod na Maglaj je vrlo zanimljiv i pruža veliko zadovoljstvo, kako zbog samog uspona, tako i zbog ugodne šetnje prekrasnim livadama. S vrha se pruža vidik na sve srednjodalmatinske planine te bosanske od Ilice do Prenja. Uspón počinje na Vrdovu (900 m), visoravni do koje vode dvije asfaltna ceste, jedna preko Bitelića a druga preko Dubovih vrata. Snalaženje nije teško jer puto-

TEČAJ ZA MARKACISTE

Komisija za planinarske putove HPS-a priprema ove jeseni tečaj za markaciste i poziva zainteresirane planinare, napose iz zagrebačkih planinarskih društava i sve održavatelje planinarskih putova na Medvednici, da se prijave. Na tečaju mogu sudjelovati zainteresirani iz svih krajeva Hrvatske. Prijave treba poslati do 20. listopada na adresu HPS, Komisija za planinarske putove, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb. Sve obavijesti se mogu dobiti na tel. 01/46-49-584 od pročelnice komisije Jasne Kosović. Tečaj će se održati 27. i 28. listopada 2007. u Zagrebu (teoretski dio) i na Medvednici (praktični dio).

Jasna Kosović

kazi vode do početka markacija nasuprot zaselka Đapići. Markacija nas vodi lošim kolnim putom iz Domovinskog rata, preko krševitih visoravni i pitomih livada. Na pola puta je Peratovac, stočarske košare (stanovi, pojate) sa dva bunara. Uspón traje oko dva sata i nije naporan. Povratak je zasad moguć samo istim putom. Važno je napomenuti da na Maglaju nema opasnosti od minsko-eksplozivnih sredstava, kao i to da je na području Hrvatske. Tko ima dobro terensko vozilo, bez problema može i njime doći na sam vrh.

Vrdovo je nova planinarska destinacija na Troglavu. O Troglavu je objavljen opsežan članak u ljetnom dvobroju »Hrvatskog planinara«, a od tada, obilježena je još jedna staza, i to od doma »Vrdovo« do Mračne peće i natrag kroz Kadijinu bukvu. Mračna peća duga je oko 300 m i relativno lagana za obilazak. U špilji se još nalaze drvena korita gdje su ljudi kupili vodu za sebe i blago. Vrdovo se planinarima otvara, a na nama je da ga posjećujemo i otkrivamo ovaj kutak hrvatskih Dinarida.

Darko Gavrić

MARTINJE U POŽEGI

HPD »Sokolovac 1898.« iz Požege organizira u nedjelju 11. studenog tradicionalno Martinje u Požegi. Okupljanje planinara je do 9 sati na središnjem Trgu Sv. Trojstva. Planinarski izleti na Sokolovac, Požešku goru i požeško vinogorje (duži i kraći put), uz vođenje vodiča, traju do 13 sati. Na popodnevnom programu je ceremonijal krštenja mošta u vino i koncert tamburaške glazbe, te glazba za ples. Za sudionike Martinja u Požegi osigurani su ručak, te vino i napitci. Informacije se mogu dobiti na broj 099/29-14-900 (Lovrić).

dr. Antun Lovrić

DARKO GAVRIĆ

Na Maglaju (1475 m) 8. rujna

13. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu <i>Samoborsko gorje: Gornje Rude - Poljanice - selo Plešivica</i>	HPD "Zagreb-Matica", Zagreb Ivo Rac, 01/38-36-524 Petar Mršić, 01/66-74-049
14. 10.	Pohod po najistočnijem dijelu Medvednice <i>Sv. Ivan Zelina - Zelingrad - Kladešćica - Grohot - Blaguša</i>	PD HP i HT "Sljeme", Zagreb Žarko Nikšić, 098/479-835 Z. Krošelj, 098/90-28-331
14. 10.	15. gljivarski vikend <i>Iovački dom "Vepar" Ravno</i>	PD "Strilež", Crikvenica Josip Pravdica, 051/785-358, josip.pravdica@ri.t-com.hr
14. 10.	Planinarska kestenijada <i>Hrastovička gora</i>	HPD "Zrin", Petrinja Igor Žilić, 044/813-985
20. 10.	Obilazak Dubovačkog planinarskog puta <i>Stari grad Ozalj - stari grad Dubovac</i>	PD "Dubovac", Karlovac
21. 10.	Šetnica uz Rječinu <i>Trsat - izvor Rječine</i>	PD HPT "Učka", Rijeka Ilija Blatancić, 051/254-912, 098/305-831 Dragoljub Tonic, 098/305-832
27. 10.	Marunada 2007. <i>Učka: Liganj - sjedište Parka prirode "Učka"</i>	PD "Knezgrad", Lovran Nevia Kružić, 091/51-18-370 Zoran Šarin, 091/52-22-600
28. 10.	Sudnikov pohod <i>Samoborsko gorje: Samobor - Veliki dol</i>	HPD "Japetić", Samobor Darko Dömötörfy, 098/302-700
1. - 4. 11.	Berba - put maslinika <i>Otok Mljet</i>	PD "Mljet", Govedari Marin Perković, 098/470-469, marin.perkovic1@du.t-com.hr
5. - 11. 11.	Planinarski tjedan u Našicama <i>Našice</i>	HPD "Krndija", Našice Branko Budimir, 031/613-025, 091/27-73-771
11. 11.	Martinje u Moslavačkoj slatini <i>pl. kuća "Moslavačka Slatina"</i>	HPD "Jelengrad", Kutina Ladislav Jurinjak, 044/678-059 Vladimir Ilijaš, 044/631-350
11. 11.	Memorijalni uspon na Strinčeru <i>Nuncijata Strinčera - brdo Strinčera</i>	HPD "Dubrovnik", Dubrovnik
25. 11.	Pohod po Parenzani <i>Karolja - Vižinada</i>	PD "Pazinka", Pazin Giovanni Sirotti, 052/621-257, 098/254-183
1. - 2. 12.	Foto-dia festival Đurđenovac <i>Đurđenovac, Krndija</i>	HPD "Sunovrat", Đurđenovac

FOTONATJEČAJ I IZLOŽBA U SPLITU

Hrvatsko planinarsko društvo »Mosor« iz Splita poziva sve ljubitelje prirode i fotografije da i ove godine sudjeluju u već tradicionalnom Natječaju za najbolju fotografiju iz područja planinarstva, speleologije, alpinizma te planinske flore i faune.

Na natjecaju se primaju fotografije isključivo na CD-u pripremljene za razvijanje na format 30 × 40 cm u jpeg i tiff formatu rezolucije 300 dpi. Rok prijave je do 15. studenog 2007., a fotografije na CD-u treba poslati na adresu: HPD »Mosor« Split, Sinovčićeva 2, p.p. 233, 21001 Split s naznakom »Za natječaj«. Najbolje fotografije, koje će odabrati stručni žiri bit će izložene u Foto klubu »Split« od 3. do 16. prosinca 2007. Sve dodatne informacije se mogu dobiti na telefone: 098/184-0440 (Sonja Nikolin), 098/557-668 (Dragana Oreb) i 021/394-365 (HPD »Mosor« Split).

Sonja Nikolin

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

**VELIKO
SNIŽENJE
DO 50%**